

Spontanidrott för vilka?

En studie av kön och nyttjande av
planlagda utomhusytor för spontanidrott
under sommarhalvåret

Ulf Blomdahl, Stig Elofsson och Magnus Åkesson

Foto: Hans Ekestang

Förord

Forskningsenheten vid idrotts- och kulturförvaltningarna i Stockholms stad och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet genomför kontinuerligt studier omkring ”Resursutnyttjande och effekter av offentligt driven eller understödd verksamhet på fritidsfältet”.

Studier om barns och ungdomars fritidsvanor och fritidspreferenser har genomförts sedan 1984. I studien ”Ung livsstil” som genomfördes hösten 2004 och våren 2005 i Stockholm, har vi vidgat perspektivet något och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera ungdomars livsvillkor. I första hand står dock ungdomars situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för vår studie. Ung livsstil är ett samarbetsprojekt mellan idrotts- och kulturförvaltningarna i Stockholms stad och institutionen för socialt arbete (Stig Elofsson) vid Stockholms universitet. I Stockholm har vi genomfört studier 1985, 1992, 1998, 2004/2005 och 2008. Studierna om Ung livsstil har också genomförts tillsammans med Haninge kommun (åren 1998, 2004, 2008 och 2012), Helsingborgs stad (åren 2000, 2003, 2006 och 2009), Jönköpings kommun (1994, 1997, 2000, 2003, 2006, 2009 och 2012), Lidingö stad (åren 2003, 2007 och 2011), Norrköpings kommun 1985, 1991, 1996 och senhösten 2008, i Huddinge 1998 och 2009/2010, i Linköping 1992 och 2009/2010, i Eskilstuna 1985, 1993 och 2008¹.

Ett tack går till de ansvariga för genomförandet av Ung livsstil i de övriga kommunerna. Det är i Haninge Stein Carlsson, i Helsingborg Peter Wennberth, i Jönköping Lena Claesson och Liz Modin, i Lidingö Anders Bergström, John Svensson och Anneli Alexander, i Norrköping Peter Karlsson (1985) och Lars Zetterholm (2008), i Huddinge Toralf Nilsson, i Linköping Ulf Johansson (1992) och Stina Bond (2009). I Eskilstuna har fältarbetet 2008 genomförts av Elin Karlberg. Även till Karlberg ber vi att få framföra vårt varma tack.

Från projektet Ung livsstil har följande 13 rapporter publicerats sedan 2006:

Blomdahl/Elofsson,	Vilka idrottsanläggningar vill ungdomar i Stockholms stad att det ska satsas på 2006-2010?
Elofsson, S,	Vilken typ av aktiviteter inom fritidsfältet önskar ungdomar i Stockholms stad att det ska satsas på?
Elofsson, S,	Vill gymnasieungdomar att Stockholms stad skall satsa på träffpunkter?
Claesson Nordin, Å, Claesson Nordin, Å, Sjöberg, J,	Deltar Stockholms barn och ungdomar i föreningslivet? God hälsa på lika villkor. Vad tycker pojkar och flickor är viktigt när de idrottar/motionerar på fritiden? – jämförelse mellan de som inte är med i en idrottsförening, respektive med i en lagidrott eller en individuell idrott.
Blomdahl/Elofsson,	Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom? -en studie av den unga befolkningen i Stockholm, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Lidingö.
Elofsson/Lengheden/Leis,	Vilka webbsidor besöker gymnasielever i Stockholms stad?

---

¹ Nya studier kommer 2012 att genomföras i Stockholm och Helsingborg.

Elofsson, S,	Ungdomars hälsa – har kulturskolan samma positiva effekt på hälsa som idrottsförening?
Blomdahl/Elofsson, Elofsson/Karlsson,	Idrott och motion bland ungdomar i särskolan. Föräldrars och andra vuxnas betydelse för alkoholkonsumtionen. En studie av högstadie- och gymnasieelever.
Elofsson/Blomdahl, Elofsson, S,	Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan. Vilka nyttjar <u>inte</u> det offentligt subventionerade fritidsutbudet och hur är deras hälsa och livskvalitet?

Studier om de vuxnas fritidsvanor och fritidspreferenser har i Stockholm utförts av oss 1985, 1998, 2008 och 2009.

De **vuxnas** motionsvanor, hälsa och sy punkter på vilka idrotts- och motionsanläggningar som staden ska satsa på under perioden 2009-2013 har undersökts i Stockholms stad. De första rapporterna från denna undersökning är klara och har namnet:

Blomdahl/Elofsson/Öhman,	Vilka anläggningar/verksamheter tycker den vuxna befolkningen att Stockholms stad ska satsa på under 2009-2013?
Blomdahl/Elofsson/Öhman,	Vilka anläggningar/verksamheter tycker de fysiskt inaktiva vuxna att Stockholms stad ska satsa på under 2009-2013?

Utvärderingar inom kulturförvaltningens ram har skett när det gäller kulturskolan och bibliotek:

Följande rapporter har publicerats:

Blomdahl/Frostensson,	Vilket betyg ger barn, ungdomar och föräldrar kulturskolan?
Frostensson, C,	Lust och glädje. Hur uppfattar och värderar eleverna kulturskolans undervisning?
Markensten, K, Elofsson, S,	Varför slutar du i kulturskolans musikundervisning? Kulturskolan 1998. Kön och social bakgrund.
Blomdahl/Elofsson/Eriksson,	PUNKTmedis- en utvärdering av en ungdomssatsning på Medborgarplatsens bibliotek i Stockholm.

Ung livsstil bland **ungdomar i särskolan** har genomförts i Jönköping åren 2000, 2003, 2006 och 2009, i Haninge 2005, 2008 och 2012, i Stockholm 2008/2009 och i Tyresö hösten 2009². Ansvarig för genomförande av studierna i Jönköping har Lena Claesson, Liz Modin och Karin Hyltén varit. I Haninge har Stein Carlsson och Ann-Britt Öhrstig stått för det praktiska fältarbetet tillsammans med fritidsledarna på Jordbrogården. Malin Bernt, Jennifer Wallentin och Claes Åhammar har tillsammans genomfört fältarbetet i Stockholm. I Tyresö har Judit Kisvari och Susanne Svidén ansvarat för allt fältarbete. **Ovanstående personer är också medförfattare till forskningsrapporten ”Idrott och motion bland ungdomar i särskolan”**. Den

² En studie i särskolan i Kalmar och på Lidingö har genomförts under 2011. En ny studie i särskolan i Jönköping kommer att genomföras hösten 2012.

andra rapporten från studierna i särskolan heter: Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan. Författare till denna rapport är undertecknade.

Till följande personer vill vi framföra vårt tack för ”kritisk” läsning av hela eller delar av olika utkast till den här rapporten om spontanidrott: Anneli Alexander, Loa Bienen, Lena Björklund, Rolf Carlsson, Karin Davidsson, Lars-Magnus Engström, Cecilia Eriksson, Josef Fah-lén, Pia Felldin, Erik Heribertson, Olle Jeansson, Alexandra Jebeli Skog, Kicki Johansson, Lasse Johansson, Linda Lengheden, Suzanne Lundvall, Liz Modin, Toralf Nilsson, Thomas Nilsson, Steinar Olsen, Bengt Larsson, Jenny Saba Persson, Diana Pettersson Svenneke, Mikael Wahlsten, Yvonne Zellman, Linda Örneblad och Ida Östensson.

För det slutgiltiga innehållet i den här rapporten är vi dock själva ansvariga.

Stockholm i juni 2012

Ulf Blomdahl
Forskningsledare
Idrotts- och kulturförvaltningarna
Stockholms stad
Tel: 08/508 28 476
E-post: ulf.blomdahl@stockholm.se

Stig Elofsson
Fil. dr i statistik och docent i socialt arbete
Institutionen för socialt arbete
Stockholms universitet
Tel: 08/16 20 22
E-post: stig.elfofsson@socarb.su.se

Magnus Åkesson
Folkhälsoutvecklare
Idrottsförvaltningen
Stockholms stad
Tel 08/508 27 638
E-post: magnus.akesson@stockholm.se

De publicerade rapporterna finns på följande adress: <http://www.stockholm.se/idrott/forskning>

C författarna och forskningsenheten vid idrottsförvaltningen
Framsida: Björn Alfredsson
Bild: Hans Ekestang
ISBN: 91 86768 89 1

Innehållsförteckning

	Sid.
Kapitel 1 Inledning	1
Kapitel 2 Begreppet spontanidrott	5
Kapitel 3 Tidigare studier om kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott	8
Kapitel 4 Vilka är de studerade planlagda utomhusytorna för spontanidrott?	12
Kapitel 5 Undersökningen	14
Kapitel 6 Resultat	17
Nyttjande av planlagda spontanidrottsytor utomhus totalt	17
Nyttjande av speciella planlagda ytor för spontanidrott utomhus	18
Kapitel 7 Slutdiskussion	20
Inledning	20
Varför är pojkar/män starkt överrepresenterade bland dem som nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott?	21
Varför är könsskillnaderna bland dem som nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott störst i åldersgruppen 7-19 år?	24
Vad är orsakerna till att minst 80% av dem som nyttjar näridrottsplatser är pojkar/män?	25
Varför är det större könsskillnader i spontanfotbollen än i den av Svenska fotbollförbundet organiserade fotbollen?	26
Varför har genusanalyser inte genomförts när förslag på planlagda spontanidrottsytor utomhus och näridrottsplatser/spontanidrottsplatser har föreslagits?	29
Avslutning	31
Litteraturförteckning	33
Bilaga	38

Kapitel 1. Inledning

Så här står det i redaktörens inledning till Cecilia Dovborns och Mats Trondmans studie ”Bollhegemoni och genusregim”:

”Det är inte att undra på, att i dagens genomorganiserade idrottsvärld – alltifrån den globala till den extremt lokala – det växer fram en starkt romantiserad syn på spontanidrott. Det är ju faktiskt all idrotts ursprung, de spontana lekarna och spelen, även om det ju i dagens uttryck knappast handlar om spontan i bemärkelsen impulsartad. Spontan ska i modern idrottspolitisk diskurs inte förstås som en plötslig påkommen lust att kicka boll med någon; spontanidrott innebär helt enkelt att någon typ av fysisk aktivitet, enskilt eller i grupp, och inte sällan i form av bollsport, utförs utanför den organiserade idrotten...

Spontanidrott har fått stor uppmärksamhet på senare år, möjligen som ett uttryck för just den romantisering och idealisering som nämns ovan. I stora städer och i små kommuner avsätts medel ur strama budgetar för skapande av spontanidrottsplatser...

Förekomsten och omfattningen av spontanidrott i betydelsen fysiska aktiviteter som uppstår och utövas utanför den organiserade föreningsidrottens ramar är naturligtvis av stort sociologiskt intresse, men inte minst viktigt är att studera innehållet i spontanidrotten”³.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) formulerar åsikten ”att eventuella kommande idrottslyft inte ska riktas till den organiserade föreningsidrotten utan att en del av resurserna ska fördelas i samverkan med kommunerna och satsas på spontanidrott”⁴.

I Stockholms stads idrottspolitiska program från 2001 formuleras följande mål: ”Även spontant och individuellt idrottande utanför idrottsrörelsen ram ska stödjas av idrottsnämnden... Spontant idrottande och deltagande i öppna verksamheter bör ges ett ökat utrymme på idrottsnämndens anläggningar och i skolor”⁵. 2006 står det följande i det idrottspolitiska programmet: ”Ytor för spontanidrott ska finnas tillgängliga på idrottsmark. Dessutom ska det i nämndens idrottsanläggningar också öppnas för spontant idrottande”⁶. I programmet står det också att stadsdelsnämnderna har ansvar för ”ytor för spontanidrott i parker och grönområden”⁷.

I riktlinjerna till ett nytt idrottspolitiskt program formulerar sig föredragande borgarrådet på följande sätt: ”Det är tydligt, både i det nuvarande idrottspolitiska programmet och i de synpunkter som inkommit i remissen av detta ärende, att det råder en mycket bred samsyn i staden kring att prioritera åtgärder som främjar bredd- och spontanidrott”⁸. Kommunfullmäktige i Stockholm har också gett idrottsförvaltningen i uppdrag att redovisa ”ungdomars nöjdhet med tillgång till spontanidrott”⁹. I ett tjänsteutlåtande 2011 står det: ”Förvaltningen kommer att utveckla samarbetet med skolor, stadsdelsförvaltningar och privata friskvårdsaktörer för att bidra till mer spontanidrott och aktiviteter som efterfrågas av de icke-aktiva... Anläggningar

---

³ Dovborn/Trondman, **Bollhegemoni och genusregim**, sid. 1.

⁴ Sveriges Kommuner och Landsting, **Idrottspolitiskt positionspapper**, sid. 4. SKL påstår också utan att redovisa någon källa följande: ”Spontanidrotten, dvs. fysisk aktivitet som utövas utanför den organiserade föreningsidrotten - i parker, på boulebanor, i klätterställningar m m – blir allt populärare på den organiserade idrottens bekostnad. Se sid. 2.

⁵ Idrottsnämnden i Stockholm, **Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2001**, sid. 7 och 10.

⁶ Idrottsnämnden i Stockholm, **Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2006**, sid. 12.

⁷ Idrottsnämnden i Stockholm, **Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2006**, sid. 15.

⁸ Stockholms stad, **Långsiktig plan för stadens idrottsverksamhet**, Utlåtande 2011: R111.

⁹ Stockholm stad, **Budget för Stockholms stad. Inriktning för 2012 och 2013**, sid. 106.

såsom idrottshallar och idrottsplatser ska i större utsträckning göras tillgängliga för spontanidrott och utegymmen ska bli fler”¹⁰. Huvudorsaken till Stockholms stads satsningar på spontanidrott är ”att öka stockholmars möjlighet till idrott och motion”¹¹. Speciellt vill staden genom sina satsningar på spontanidrott nå ”inaktiva och icke föreningsanslutna”¹².

Jönköpings kommun formulerar sig på följande sätt i sitt Visions- och måldokument: ”Ungdomsidrotten, såväl den spontana som den organiserade, ska stödjas för att utveckla motionsriktade aktiviteter utan krav på prestationer”¹³. Argumenten för att anlägga spontanidrottsplatser/näridrottsplatser både på Öxnehaga och på Råslätt är att de blir en tillgång för bostadsområdet, en lättillgänglig mötesplats för alla åldrar och en bra aktivitetsyta¹⁴. Vid den konferens som anordnades 2003 i anslutning till invigningen av näridrottsplatsen på Öxnehaga formulerade ansvariga tjänstemännen på Fritid Jönköping följande förhoppningar: ”1. Ungdomar blir delaktiga i utformandet av ytterligare spontanidrottsytor. 2. Avlastning för kommunen då det gäller driften av fullmåttssytor och krav på inomhusytor. 3. Skapa förtroende mellan kommunen och allmänheten. 4. De oorganiserade ungdomarna kan bli organiserade - gå med i någon förening”¹⁵. På konferensen framfördes argument om att näridrottsplatser behövs för att barn och ungdomar rör sig för lite, att fler blir överviktiga och att spontanidrotten har minskat.

Linköpings kommun formulerar följande i sitt idrottspolitiska program: ”Allt fler efterfrågar närhet till idrottsplatser för spontanidrott. Med spontanidrott menas idrott som inte sker i föreningsregi eller i annan organiserad form. I begreppet ligger också att allmänheten har tillträde till lämpliga ytor för idrott hela dygnet utan kostnad”¹⁶. Argumenten för att satsa på spontanidrott är enligt handlingsplanen för spontanidrott i Linköpings kommun följande: ”Genom spontanidrott får många möjligheter att prova på och utveckla olika typer av fysiska aktiviteter i närområdet. Anläggningar för spontanidrott berikar stadsdelarna och de mindre tätorterna med möjligheter till fritidsaktiviteter, publika upplevelser och ett rikare föreningsliv. Därmed bidrar de också till att skapa social samhörighet och identitet”¹⁷.

Huddinge kommun skriver på följande sätt i sitt idrottspolitiska program: ”Kommunen verkar för att skapa förutsättningar för spontanidrott”¹⁸. I tjänsteutlåtandet inför byggandet av en näridrottsplats står det: ”Förvaltningen föreslår att en näridrottsplats typ Kulananläggning uppförs i Rådsparken under 2009”¹⁹. I ansökan om stimulansbidrag för anläggande av näridrottsplatsen görs följande påpekande om vilka som nyttjar näridrottsplatser: ”Utformningen kommer att ske i nära dialog med ungdomar och idrottsföreningar i området. Det kommer bland annat att skapas särskilda fokusgrupper med enbart flickor för att säkerställa att utform-

---

¹⁰ Idrottsnämnden i Stockholms stad, **Underlag för budget 2012 med inriktning 2013 och 2014**, sid. 2.

¹¹ Idrottsförvaltningen i Stockholm, **Verksamhetsprogram 2011**, sid. 8.

¹² Idrottsförvaltningen i Stockholm, **Verksamhetsprogram 2011**, sid. 16. Några diskussioner om eller analyser av om satsningar på ytor för spontanidrott och näridrottsplatser/spontanidrottsplatser när de som inte är med i en idrottsförening görs inte.

¹³ Jönköpings kommun, **Fritidsnämndens Visions- och måldokument 2007-2010**, sid. 4.

¹⁴ Jönköpings kommun, **Ansökan om projektmedel ur kommunens anslag för integration avseende tillskapande av aktivitetsyta på befintlig skolidrottsplats i Öxnehaga centrum, och Ansökan om projektmedel ur kommunens anslag för integration avseende tillskapande av näridrottsplats på Råslätt**.

¹⁵ Se Minnesanteckning från konferens och invigning om och av Sveriges första näridrottsplats, Pulsen. Fritid & Turism Örebro, 4 september 2003.

¹⁶ Linköpings kommun, **Idrottspolitiskt program för Linköpings kommun 2008-2015**, sid. 7.

¹⁷ Linköpings kommun, **Handlingsplan för spontanidrott i Linköpings kommun**, sid. 2.

¹⁸ Huddinge kommun, **Idrottspolitiskt program**, sid. 1.

¹⁹ Huddinge kommun, **Lokalförsörjningsplan för perioden 2009 – 2011**, sid. 2.

ningen även möter deras behov. Erfarenheten från andra näridrottsplatser visar att de i huvudsak attraherar pojkar²⁰.

Örebro kommun har dokumenterat sitt arbete med byggande av en näridrottsplats i stadsdelen Vivalla i en rad minnesanteckningar. Även om det inte uttalas i klartext så framgår av minnesanteckningarna att orsaken till byggandet av en näridrottsplats är oron för bristande fysisk aktivitet i den unga befolkningen. I den skrivelse som Örebroidrotten skickar kommunen påpekas att det är viktigt att näridrottsplatsen byggs i den typ av områden där många inte har möjligheter att vara med i föreningslivet²¹. Företrädarna för Örebroidrotten skriver också följande: ”Särskilt bör uppmärksammas de flickor som önskar genomföra sin fysiska aktivitet könssegregerat”²². När den andra näridrottsplatsen skulle byggas i Örebro uppmärksammades i tjänsteutlåtande att satsningar var problematiska ur ett könsperspektiv. Så här står det i protokollet från nämnden: ”När det finns ett konkret förslag på en jämställd spontanidrottsplats skall ärendet återkomma till nämnden för beslut”²³.

Helsingborgs stad har åtminstone sedan 2007 satsat på att bygga näridrottsplatser. Medel för att bygga näridrottsplatserna 2007 togs ur ramen för åtgärder mot segregation²⁴. 2011 fattade idrotts- och fritidsnämnden beslut om att bygga ytterligare näridrottsplatser. I beslutet står det att satsningen kommit till stånd med anledning av att man uppmärksammat att barn inte längre är lika föreningsaktiva som tidigare och att man därför velat satsa på mer spontanidrott. I tjänsteutlåtandet står det också följande: ”Satsningarna på näridrottsplatser har haft en märkbar positiv effekt på de närområden till vilka de förlagts. Områdena har blivit lugnare samtidigt som en ökad aktivitet bland barn har kunnat noteras”²⁵.

När vi summerar: Satsningarna på spontanidrott bör enligt kommunerna uppmuntras dels utifrån oron att färre barn och ungdomar är aktiva i en idrottsförening dels utifrån kunskapen att idrott/motion är viktigt för hälsan²⁶. När det gäller satsningarna på näridrottsplatser/spontanidrottsplatser finner vi några ytterligare skäl till kommunernas satsningar. Det viktigaste är det fördelningspolitiska argumentet. Kommunerna önskar genom sina satsningar på näridrottsplatser/spontanidrottsplatser i socio-ekonomiskt resurssvaga områden höja dessa områdens status, skapa bra mötesplatser för dess invånare samt få fler barn och ungdomar fysiskt aktiva²⁷.

Utmärkande för SKL:s och kommunernas skrivningar om spontanidrott och näridrottsplatserna är att det inte, med något undantag, görs några analyser om det är pojkar eller flickor som i

---

²⁰ Huddinge kommun, **Ansökan om stimulansbidrag för anläggande av näridrottsplats i Rådsparken**, Huddinge, sid. 2.

²¹ SISU Örebro län/Örebro läns idrottsförbund, **Näridrottsplatser i Örebro kommun**, 2004-06-14.

²² SISU Örebro län/Örebro läns idrottsförbund, **Näridrottsplatser i Örebro kommun**, 2004-06-14.

²³ Örebro kommun, **Lokalisering av Örebro andra spontanidrottsplats**, § 24. 2009-02-25. Beslutet togs efter den observationsstudie som genomfördes 2008 på den första spontanidrottsplatsen. För en presentation av studien se kapitel 3 i den här rapporten. Örebro kommun har när detta skrivs i maj 2012 inte fattat beslut om att bygga någon ytterligare spontanidrottsplats.

²⁴ Helsingborgs stad, **Åtgärder mot segregation – Näridrottsplatser**, § 87.

²⁵ Helsingborgs stad, **Näridrottsplatser Drottningshög och Närlunda**, Sammanträdesprotokoll Idrotts- och fritidsnämnden den 12 april 2011.

²⁶ De vetenskapliga bevisen för att motion har stor betydelse för hälsan är mycket starka. Det finns däremot inga undersökningar som visar att barn i dag i mindre grad än tidigare är med i en idrottsförening. Forskningen visar dock att äldre tonåringar är med i en idrottsförening i mindre utsträckning än tidigare.

²⁷ Studier visar att barn och ungdomar i lägre socio-ekonomiska grupper är med i en idrottsförening i betydligt mindre utsträckning än barn och ungdomar i de högre socio-ekonomiska grupperna. Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom?** och Larsson, B, **Ungdomarna och idrotten**.

störst utsträckning nyttjar satsningarna²⁸. Detta trots att det i alla program vi har gått igenom formuleras målsättningar om att flickors/kvinnors idrottande/motionerande ska prioriteras. Det utmärkande är alltså att satsningar på spontanidrott/näridrottsplatser och jämställdhet är två parallella spår i de idrottspolitiska programmen och tjänsteutlåtanden. Bara i något enstaka fall har vi kunnat notera att de knyts ihop. Noteras ska också att det med något undantag är män som har skrivit texterna om näridrottsplatser.

Syftet med den här studien är att undersöka i vilken utsträckning pojkar/män respektive flickor/kvinnor nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret²⁹.

---

²⁸ I tjänsteutlåtanden från idrottsförvaltningen om anläggande av en skatepark i Högdalen i Stockholm talas det också enbart om ungdomar. Se t.ex. tjänsteutlåtanden: 2008-04-03, 2008-04-15, 2009-11-27 och 2010-05-27.

²⁹ Under perioden 1 december 2011 till och med den 4 mars 2012 har vi studerat vilka som nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott under vinterhalvåret. Se Blomdahl/Elfsson/Åkesson, **Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under vinterhalvåret**. Rapporten kommer att publiceras under hösten 2012.

Kapitel 2. Begreppet spontanidrott

Syftet med den här forskningsrapporten är alltså att studera spontanidrotten. Enligt Svenska Akademiens ordlista betyder ordet spontan ”plötsligt o. oöverlagt; utan yttre påverkan”³⁰. Ska vi följa Svenska Akademiens definition kan vi inte använda begreppet spontanidrott. Vi har ingen kunskap alls om nyttjandet av planlagda utomhusytor för egen idrott/motion sker plötsligt och oöverlagt och/eller utan yttre påverkan. De som löptränar på motionsspåren har i de flesta fall planerat detta. Den grupp av ungdomar (mest pojkar) som träffats för att spela fotboll har också i många fall planerat detta. De ungdomar som tar upp en basketboll i en parklek kanske gör det ”plötsligt och oöverlagt, utan yttre påverkan”.

Hur har vi själva och övriga forskare och utredare hanterat begreppet spontanidrott?

Det är viktigt att notera att en av våra mest framträdande idrottsforskare Lars-Magnus Engström inte, så långt vi kan se, i sina rapporter på 1970-talet och huvuddelen av 1980-talet använder begreppet³¹. 1989 skriver dock Engström för första gången ordet spontanidrott i en rapport³². Engström använder begreppet för att beskriva den idrottsliga verksamhet som sker utanför RF-idrotten. Detta gör även Mats Trondman i sin rapport om unga och föreningsidrotten år 2005³³. Trondman påpekar också att begreppet spontanidrott är svårfångat. Han formulerar sig på följande sätt: ”Spontanidrotten är ett på flera sätt svårdefinierat begrepp, därför att det är ett svårfångat fenomen. Fenomenet är svårfångat eftersom det inte är självklart vilka aktiviteter och regiformer som bör föras till begreppet”³⁴.

I det PM om spontan idrott och lek som skrevs av Caj Perrin på idrottsförvaltningen i Stockholm år 2002 operationaliseras fysisk aktivitet på följande sätt:

- ”1. Organiserad idrott i förening är idrott som organiseras av en idrottsförening.
2. Organiserad idrott utanför förening är en fysisk aktivitet som bedrivs på en plats där det finns en huvudman (inte idrottsförening) som åtminstone i viss utsträckning svarar för organisation och övervakning av verksamheten. Aerobics, spinning, gå på gym m fl verksamheter kan sorteras in under denna rubrik och även öppna verksamheter som bedrivs i kommunal regi.
3. Idrott på egen hand när man själv eller tillsammans med kamrater eller andra tar initiativ till en fysisk aktivitet. Verksamheten bedrivs utan ledare eller någon annan ansvarig. Utövarna själva organiserar, fastställer regler och genomför verksamheten”³⁵. Denna tredje definition av fysisk aktivitet kallar idrottsförvaltningen också spontant idrottande.

Perrin avslutar sin definition av spontant idrottande på följande sätt: ”Även om indelningen ovan är någorlunda tydlig är det i praktiken inte alltid lätta att skilja de olika grupperna åt. Det gör att det i de flesta studier av idrott i olika organisationsformer som gjorts, finns ett visst mått av osäkerhet”³⁶.

---

³⁰ Svenska Akademin, **Ordlista över svenska språket**, sid. 542.

³¹ Se t.ex. Engström, L-M, **Fysisk aktivitet under fritid**, och **Fysisk aktivitet under ungdomsåren**. Inte heller i sin forskningsrapport ”**Idrott som social markör**” från 1999 använder han begreppet spontanidrott.

³² Engström, L-M, **Idrottsvanor i förändring**, t.ex. 54. Vi har frågat Engström och han säger att han för första gången använder begreppet 1989.

³³ Trondman, M, **Unga och föreningsidrotten**, sid. 146. Trondman skriver: ”Följaktligen avser begreppet spontanidrott i detta sammanhang inget annat än att idrottandet inte sker i en idrottsförenings regi”.

³⁴ Trondman, M, **Unga och föreningsidrotten**, sid. 145.

³⁵ Idrottsförvaltningen i Stockholm, **PM. Spontan idrott och lek**, sid. 2.

³⁶ Idrottsförvaltningen i Stockholm, **PM. Spontan idrott och lek**, sid. 2.

Vi har själva tidigare använt begreppet spontanidrott för att skilja ut det idrottande/ motionerande som sker utanför både föreningsidrotten (i huvudsak RF-idrotten) och den övriga organiserade idrotten/motionen³⁷. Detta gör också Linköpings kommun³⁸. Bengt Larsson och Per Nilsson skiljer liksom vi på föreningsidrott, övrig organiserad idrott/motion och eget motionerande. De använder dock inte begreppet spontanidrott för det egna motionerandet³⁹. Cecilia Dovborn och Mats Trondman använder däremot detta begrepp, vilket framgår på sidan 1 i den här skriften, för att skilja ut det egna motionerandet från i första hand RF-idrotten^{40 41}. Varken vi själva eller de övriga forskarna har lagt ner något större arbete på att definiera orden spontanidrott eller eget idrottande.

Vi kan konstatera att vår egen definition av spontanidrott och Larsson och Nilssons definition av eget idrottande/motionerande görs i förhållande till både föreningsidrott (i huvudsak RF-idrott) och övrig organiserad idrott/motion. Vår definition av spontanidrott och Larssons/ Nilssons definition av eget idrottande behöver utvecklas om den inte ses i förhållande till föreningsidrotten och övrig organiserad idrott/motion. Perrins definition av spontant idrottande kan så långt vi ser i dag däremot stå på egna ben.

Hur kommer vi då i den fortsatta texten att använda de tre begrepp som vi och andra forskare/utredare tidigare har använt, det vill säga föreningsidrott, övrig organiserad idrott/motion och spontanidrott (egen idrott/motion).

Med föreningsidrott avses i den fortsatta texten den idrottsverksamhet som sker i föreningsregi med krav på medlemskap. Huvuddelen av den idrott som äger rum inom ramen för begreppet idrottsförening är RF-idrott. Det som inte är en RF-idrott men som sker inom ramen för en idrottsförening är till exempel viss skateboardverksamhet, Friskis & Svettis, viss BMX och vissa kampsporter.

Med begreppet ”övrig organiserad idrott/motion” avses i den här skriften den organiserade idrotts- och motionsverksamhet som inte kräver medlemskap i RF-idrotten. Hit förs då studieförbundens, kommersiella organisatörers, kommunernas med fleras dansskolor, utbud av aerobics/spinning/yoga samt gym⁴². Även idrottsföreningars drop-inverksamhet faller med vår definition inom denna kategori⁴³. Här krävs ju varken medlemskap eller regelbundenhet.

Med spontanidrott menas i den här skriften den idrott/motion som utförs på egen hand eller i grupp utan att någon organisatör eller instruktör/tränare/lärare anordnar/styr

---

³⁷ Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** Kapitel 3. I övrig organiserad motion ingår: olika typer av dans, gruppträning och gym.

³⁸ Linköpings kommun, **Idrottspolitiskt program för Linköpings kommun 2008-2015**, sid. 7.

³⁹ Larsson, B, **Ungdomarna och idrotten**, t.ex. sid. 93. Se också Per Nilsson, **Fritid i skilda världar**, t.ex. sid. 108. Båda använder begreppet idrott/motion på egen hand.

⁴⁰ Se Dovborn/Trondman, **Bollhegemoni och genusregim. En etnografisk fallstudie om spontanidrott i skolan**.

⁴¹ Även Linköpings kommun använder begreppet på samma sätt som ovan refererade forskare. Se Linköpings kommun, **Idrottspolitiskt program för Linköpings kommun 2008-2015**, sid. 7.

⁴² Hit förs då alla typer av organiserad dans (Street, balett, show etc.) utom den tävlingsidrott som är en del av RF-idrotten.

⁴³ Här menas alltså den verksamhet som vissa idrottsföreningar ordnar utan krav på medlemskap eller regelbundenhet. Botkyrka kommun m.fl. idrottsföreningar benämner denna aktivitet organiserad spontanidrott. Med den definitionen som vi gör ovan faller inte detta inom vår definition av spontanidrott. Botkyrka kommun 2011.09.14, <http://www.botkyrka.se/idrottfritidochnatur/idrott/organiseradspontanidrott>. Det som kallas organiserad spontanidrott är när idrottsklubbar håller öppet (drive in) för de som vill komma och t.ex. spela pingis.

verksamheten. Utövarna själva organiserar, fastställer regler och genomför verksamheten.

Är då våra tre definitioner så klara och uppenbara att inga invändningar kan riktas mot den. Svaret på frågan är nej. Det är till exempel inte självklart om besöket i simhallen ska föras till av övriga organiserad fysisk aktivitet eller till spontanidrott⁴⁴. Det är dock inget problem i den här skriften. **Vi undersöker ju enbart i vilken grad planlagda utomhusytor för spontanidrott används.**

Det kanske bör påpekas att ingen av forskarna gör några antaganden om att spontanidrotten i förhållande till RF-idrott och övriga organiserad idrott/motion är bättre eller sämre varken ur den enskildes eller ur samhällelig synpunkt⁴⁵.

---

⁴⁴ Vi talar inte här om dem som besöker simhallen för att träna eller tävla i sin simförening. Deras besök förs självklart till begreppet föreningsidrott.

⁴⁵ En intressant och viktig forskningsfråga är att närmare studera likheter och skillnader mellan spontanidrott, RF-idrott och annan organiserad idrott/motion.

Kapitel 3. Tidigare studier om kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott

Så långt vi har översikt saknas det i Sverige studier omkring i vilken grad huvuddelen av en kommuns planlagda utomhusytor för idrott/motion nyttjas för spontanidrott⁴⁶.

Däremot finns det, vilket vi ska återkomma till senare i det här kapitlet, några få studier om i vilken grad enstaka planlagda utomhusytor nyttjas för spontanidrott.

I Stockholm har vi sedan 1980-talet undersökt i vilken utsträckning män respektive kvinnor nyttjar de offentliga satsningarna på idrott och övrig fritidsverksamhet⁴⁷. Med några undantag har vi dock inte, i dessa undersökningar, skilt på de utövare som varit på anläggningarna på bokad tid och den tid som har stått till förfogande för spontanidrott. Syftet med dessa studier har bland annat varit att undersöka det offentliga resursutnyttjandet på idrottsområdet utifrån kön.

I Stockholm har vi alltså genom direktobservationer undersökt vilka som totalt (bokad tid+ spontanidrott) nyttjar fotbollsplaner⁴⁸. 1 737 observationer genomfördes. 26 160 personer observerades. Könsfördelningen bland nyttjarna var 82% pojkar/män och 18% flickor/ kvinnor. Observationer har också genomförts när det gäller konstfrusna isbanor (bokad tid+ spontanidrott)⁴⁹. Antalet observationer som genomfördes var 531 och 9 566 personer räknades. Könsfördelningen på både ishallar inomhus och utomhusrinkar (konstfrusna) är 88% män och 12% kvinnor. Av dem som besöker de konstfrusna bandybanorna är 90% män och 10% kvinnor. Könsfördelningen på skridskoovalen på Östermalms IP var 63% män och 37% kvinnor. Motionsspårens könsfördelning har i samtliga våra studier sedan 20 år tillbaka varit ungefär 75% män och 25% kvinnor⁵⁰. Våra studier sedan 1980-talet visar dock att kvinnor och män i ungefär samma grad besöker utomhusbad och parklek⁵¹. Vi kan sammanfattningsvis se att pojkar/män är starkt överrepresenterade när det gäller nyttjande av fotbollsplaner, konstfrusna isbanor både ute och inne samt bandyplaner. Män är också något överrepresenterade när det gäller nyttjande av rundbanor för skridskor och motionsspår. Det är däremot en ganska jämn könsfördelning när det gäller nyttjande av utomhusbad. **Noteras ska alltså att kvinnor inte är överrepresenterade när det gäller nyttjande av någon planlagd idrotts- och motionsanläggning utomhus⁵².**

Några få näridrottsplatser/spontanidrottsplatser har undersökts av forskare och utvärderare. Både observationer och enkäter har använts vid studierna. Med observationernas hjälp kan vi

---

⁴⁶ Vi har frågat en rad forskare och utvärderare om de känner till några studier om i vilken grad kommunernas planlagda utomhusytor för spontanidrott nyttjas. Samtliga vi har tillfrågat svarar att det troligtvis inte finns några sådana studier.

⁴⁷ Se t.ex. Blomdahl/Widegren, **Missgynnans kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?** och Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor.**

⁴⁸ Blomdahl, U, **Vilka är fotbollsplanernas nyttjare 2003?** 4% av alla observationerna på fotbollsplanerna gjordes under det som kan kallas spontanidrott/lek.

⁴⁹ Blomdahl, U, **Vilka är de konstfrusna isbanornas nyttjare?**

⁵⁰ Se Blomdahl/Widegren, **Missgynnans kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?** När det gäller nyttjande av motionsspår visar några mindre studier vi gjort de senaste åren att könsskillnaderna minskat.

⁵¹ Vår första studie på parkleken genomfördes 1984. Se Pettersson, D, **Besökare i parkleken.** Samtliga studier som genomförts senare visar ungefär samma resultat som i den första studien.

⁵² Könsfördelningen vid ridanläggningar är 90% kvinnor och 10% män. Se Öhman/Blomdahl, **Kundundersökning. Ridanläggningar.** Enligt uppskattningar av förvaltningens experter på ridanläggningar äger omkring 40% av lektionerna rum utomhus och 60% inomhus. All (nästan all) ridverksamhet i barn- och ungdomsgruppen är organiserad verksamhet.

mer exakt se könsfördelningen på näridrottsplatserna/spontanidrottsplatserna. Med enkäternas hjälp kan vi i en specifik åldersgrupp se i vilken grad andelen pojkar och flickor nyttjar näridrottsplatserna. Det är viktigt att notera att ingen av forskarna eller utvärderarna haft till huvudsyfte att vare sig beskriva eller analysera kön och näridrottsplatser.

Josef Fahlén har på RF:s uppdrag utvärderat ”näridrottsplatser och spontanidrott”⁵³. Hans huvudinriktning i studien är att undersöka om de som nyttjar näridrottsplatserna för spontanidrott är medlemmar i en idrottsförening/fysiskt aktiva eller inte. Det är enkäter till årskurserna 6-9 i Umeå och årskurserna 3-9 i Upplands Väsby som varit huvudmetoden i studien⁵⁴. Fahlén gjorde också 18 observationer på näridrottsplatserna⁵⁵.

I observationsstudierna i Umeå är 80% av nyttjarna av näridrottsplatser pojkar. Motsvarande siffra på näridrottsplatsen i Upplands Väsby är 81% pojkar⁵⁶. Även i enkäterna framkommer att pojkar i betydligt högre grad än flickor nyttjar näridrottsplatserna för spontanidrott⁵⁷. Fahlén sammanfattar sin studie på följande sätt: ”Att bygga fler och nya typer av anläggningar leder inte automatiskt till ökad fysiskt aktivitet bland inaktiva... Idrotten och dess särskilt inrättade miljöer, även i denna påstått spontana och egenorganiserade form, tilltalar ändå främst de idrottskunniga pojkarna med de flesta andra grupper som åskådare, om ens det. De särskilt utsatta grupperna, flickor, invandrare, de med lägre socioekonomisk status etc. nås inte i någon högre utsträckning av denna satsning än den traditionella föreningsidrotten, kanske till och med mindre som vissa av resultaten i denna studie indikerar”^{58 59}. Varför är då flickor så underrepresenterade på näridrottsplatser enligt Fahlén? Vi finner tre huvudspår till detta hos Fahlén. För det första har näridrottsplatserna utformats med sådana ytor, till exempel fotbollsplaner, som pojkar även i specialidrotten fotboll är starkt överrepresenterade i. För det andra att flickor inte vill nyttja näridrottsplatserna för att de där blir granskade och bedömda av de aktiva pojkarna. Det tredje möjliga skälet sammanfattar Fahlén på följande sätt: ”Kan det vara så att flickor i högre utsträckning tilltalar av den organiserade idrotten och väljer att utanför det ägna sin tid åt andra intressen? Fler frågor kan ställas men faktum kvarstår att flickor av en eller annan anledning inte använder anläggningen i samma utsträckning som pojkar gör”⁶⁰.

Karin Book har studerat tre näridrottsplatser i Malmö med hjälp av bland annat fältstudier, enkäter och fritidsdagböcker⁶¹. I hennes enkätstudier framkommer att pojkar använder näridrottsplatserna i högre eller mycket högre utsträckning än flickor. Sina fältstudier om kön och spontanidrottsplatserna sammanfattar hon på följande sätt: ”Att det främst är pojkar (i 10-16-årsåldern) som använder näridrottsplatserna har varit uppenbart vid de besök jag gjort på platserna på kvällar och helger”⁶². Book summerar sin studie om kön och näridrottsplatser på

⁵³ Fahlén, J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**.

⁵⁴ Även enkäter till kommuner och distriktsförbund samt näridrottsplatser har använts i studien. Dessutom har han intervjuat några ungdomar och idrottslärare m.fl.

⁵⁵ I Umeå observerades 378 personer och i Upplands Väsby 214 personer.

⁵⁶ Fahlén, J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, sid. 36 och 50.

⁵⁷ Fahlén, J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, sid. 36-40 och 53.

⁵⁸ Fahlén, J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, sid. 66.

⁵⁹ I våra egna stora enkätstudier (24 000 barn och ungdomar) är invandrapojkar inte, efter kontroll för socioekonomisk bakgrund, mindre aktiva i vare sig idrottsförening eller annan fysisk aktivitet än pojkar som själva liksom deras föräldrar är födda i Sverige. Se Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?** t.ex. sid. 33-41.

⁶⁰ Fahlén, J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, sid. 64.

⁶¹ Book, Karin, **Många små dörrar utan dörrvakt**, i Svensk idrottsforskning 3/4 2007.

⁶² Book, Karin, **Många små dörrar utan dörrvakt**, sid. 34. Book redovisar inte i siffror hur överrepresenterade pojkarna är vid hennes observationer.

följande sätt: ”Flickor är kraftigt underrepresenterade på näridrottsplatserna. Detta har flera förklaringar; utbud, efterfrågan, trygghet, utestängande, andra barriärer och så vidare. Vi behöver mer kunskap om vad som krävs för att flickor ska bli lika aktiva och ha samma tillträde till arenorna som pojkar”⁶³.

I Örebro har kommunen undersökt vilka som har nyttjat Vivalla spontanidrottsplats 2008⁶⁴. Studien är genomförd under 22 dagar från april till och med början av november månad. De ytor som observerats speciellt på näridrottsplatsen är konstgräsplanen, gropen (använts mest för cyklar och skateboard), basket och redskap. Sammanlagt har 657 barn och ungdomar observerats. **95% av nyttjarna av spontanidrottsplatsen är pojkar och 5% flickor.** 96% av de som använde konstgräsplanen var pojkar. 87% av gropens nyttjare liksom basketplanen var pojkar. I Örebrostudien sägs att flickor nyttjar spontanidrottsplatserna i mindre grad än pojkar bland annat beroende på att flickor inte gillar att spela fotboll i samma grad som pojkar, att killarna som spelar fotboll knuffar undan flickorna och att killarna skäller på de flickor som är med och spelar fotboll⁶⁵. Ett annat skäl är att flickor tycker det är pinsamt att spela fotboll och basket på näridrottsplatserna när pojkar tittar på. Ett ytterligare skäl att flickor i mindre grad än killar är aktiva på näridrottsplatserna kan vara att de i första hand vill umgås med kompisar⁶⁶.

Linköpings kommun har utvärderat två **spontanidrottsplatser**. Fem observationer genomfördes på olika tider och dagar. I utvärderingen står det så här: ”Under observationerna har inte någon tjej syns till på platserna... Intervjuerna visar dock att det förekommer att tjejer är på spontanidrottsplatserna. Både att det finns aktiva tjejer som spelar fotboll och basket och att det finns de som är på platserna mer för att umgås med sina vänner, eller agera som åskådare till fotboll. Klart står dock att tjejer är få till antalet”⁶⁷.

Vi har själva via enkäter frågat elever i vilken grad de nyttjar **näridrottsplatser**⁶⁸. I Helsingborg står pojkarna för 59% av besöken bland mellanstadieelever och i Jönköping för 65% under en vecka⁶⁹. Bland högstadieelever på Lidingö står pojkarna för 66% och flickorna för 34% av besöken på spontanidrottsplatsen i sin åldersgrupp. I gymnasiet på Lidingö står pojkar för 76% av besöken bland äldre tonåringar under en 4-veckors period.

För att sammanfatta: Observationsstudierna och enkätstudierna visar att pojkar/män nyttjar näridrottsplatserna/spontanidrottsplatserna mycket mer än flickor/kvinnor.

Spontanidrott (egen motion) har studerats genom enkäter under ett antal år. I dessa studier har forskarna inte skilt på spontanidrott ute och inne. Inte heller har man skilt på om spontanidrotten har utförts på anlagda ytor/anläggningar för motion/idrott, andra offentliga ytor eller

---

⁶³ Book, Karin, **Många små dörrar utan dörrvakt**, sid. 37.

⁶⁴ Örebro kommun, **Uppföljning över antalet besökare vid Vivalla spontanidrottsplan 2008**, sid. 3 och 4.

⁶⁵ Det är fritidsledarna på den fritidsgård som arbetar med näridrottsplatsen som utifrån iakttagelse och intervjuer gjort analysen om varför flickor i mindre grad än pojkar nyttjar näridrottsplatserna.

⁶⁶ Örebro kommun, **Uppföljning över antalet besökare vid Vivalla spontanidrottsplan 2008**, sid. 2.

⁶⁷ Linköpings kommun, **Utvärdering av Spontanidrottsplatser i stadsdelarna Berga och Ryd**, sid. 24.

⁶⁸ Studierna i båda kommunerna är utförda som stratifierade slumpmässiga urval. Både kommunala skolor och friskolor ingår i utbudet. Bortfallen i studierna är mindre än 20%. I Helsingborg frågade vi om ”Multiarena/näridrottsplats” och i Jönköping ”Spontanidrottsplatser (t.ex. Puls Arena på Öxnehaga och Råslätt)”.

⁶⁹ Det är viktigt att notera att varken vi eller andra forskare genom enkäter fångar upp de mest aktiva besökarna (ofta pojkar). Det är därför rimligt att anta att vi underskattar skillnaderna i nyttjandet mellan pojkar och flickor när vi använder enkäter.

hemma. Frågan om spontanidrott har ofta ingått som en liten del av stora enkäter. Ingen av forskarna har heller haft som huvudsyfte att studera spontanidrotten.

Våra studier i Helsingborg, Linköping, Norrköping, Haninge, Huddinge, Jönköping och Stockholm visar också att pojkar spontanidrottar i högre grad än flickor⁷⁰. I en enkätundersökning senhösten 2011 har vi frågat elever i årskurs 8 i Stockholm stad i vilken grad de spontanidrottar utomhus respektive inomhus⁷¹. Pojkarna står för 61% och flickorna för 39% av de utförda aktiviteterna utomhus⁷².

---

⁷⁰ Se tabell 1 och 2 i bilagan.

⁷¹ Studien har besvarats av 481 ungdomar. Bortfallet i studien är 20%. Urvalet är gjort som ett stratifierat slumpmässigt urval i de åtta stadsdelar som fått representera staden som helhet.

⁷² Vi har inte kunnat skilja på i vilken grad spontanaktiviteterna utomhus skett på planlagda respektive inte planlagda ytor för idrott och motion.

Kapitel 4. Vilka är de studerade planlagda utomhusytorna för spontanidrott?

Vi har studerat vilka personer som på egen hand (individuellt eller i grupp) använder **planlagda ytor för spontanidrott**. De planlagda ytor som studerats i den här forskningsrapporten är:

Fotbollsplan 11-manna konstgräs
Fotbollsplan 11-manna gräs
Fotbollsplan 11-manna grus
Fotbollsplan 7-manna konstgräs
Fotbollsplan 7-manna gräs
Fotbollsplan 7-manna grus
Fotbollsplan 5-manna konstgräs
Fotbollsplan 5-manna gräs
Fotbollsplan 5-manna grus
Kaninbur grus
Kaninbur konstgräs
Gräsyta (nedklippt yta för spontanidrott)
Näridrottsplats
Kulan-anläggning
Sportfält
Uterink
Asfaltyta vid IP
Skatepark
Skateboardramp
Parklek
Friidrottsanläggning
Motionsspår
Utegyt
Basketplan
Basketkorgar utan plan
Beachvolleyplan
Tennisplan asfalt
Tennisplan grus
Boulebana

Huvuddelen (läs över 90%) **av de planlagda utomhusytorna i Stockholms stad för spontanidrott under sommarhalvåret täcks med vår studie**. Omkring $\frac{3}{4}$ av observationerna har skett i Stockholms stad. Den planlagda yta för motion/spontanidrott som inte undersöks i den här studien är utomhusbaden⁷³.

Noteras ska också att vi inte studerat könsfördelningen bland dem som motionsspringer i parker eller på strandpromenader eller de som paddlar kajak i någon sjö eller i havet.

---

⁷³ Det beror på för det första att vi inte hade resurser för att ha med utomhusbaden i studien. Det andra skälet är att det är ganska svårt att på utomhusbaden avgöra om besökarna spontanidrottar eller solar och umgås. Vi kommer dock att under 2013 göra en specialstudie på de planlagda utomhusbaden i Stockholm.

Fotbollsplaner och andra liknande ytor som **inte** är bokade för träning/match räknas i den här studien som en yta som den enskilde kan använda för spontanidrott (egen idrott/motion). Läsaren kanske invänder att fotbollsplaner inte i första hand är byggda för spontanidrott. Historiskt stämmer detta när det gäller gräsplaner men inte grusplaner. När i dag både gräsplaner och grusplaner görs om till konstgräsplaner står de också öppna för spontanidrott när de inte är bokade för föreningarnas verksamhet⁷⁴.

---

⁷⁴ I tjänsteutlåtanden i kommunerna ser man också att när förslag om konstgräs läggs framförs argument om att fotbollsplanerna i fortsättningen även kan användas både för skolor och för spontanidrott.

Kapitel 5. Undersökningen

Undersökningen har genomförts under perioden 5 augusti till och med 31 augusti 2011. Vi har valt att genomföra undersökningen under denna tid av i huvudsak två orsaker. För det första är det ljusst ute på kvällarna. För det andra har barn och ungdom skollov under ungefär hälften av denna period. 90% av observationerna har skett från den 12 augusti till och med den 27 augusti. 68% av observationerna har ägt rum när ungdomarna antingen haft skollov eller varit lediga lördagar och söndagar. Minst 20 00 timmar har varit tillgängliga för spontanidrott på de planlagda ytorna under denna period.

Observationstiden har varit mellan kl. 06.30. och 23.00. Vi har valt dessa tider för att det under perioden då är ljusst ute⁷⁵. 89% av observationerna har gjorts mellan kl. 08.00. och 20.00.

De som gjort observationerna har varit anställda på idrottsförvaltningen i Stockholm, fritids- och kulturförvaltningen i Huddinge och fritidsförvaltningen i Jönköping. De anställda har haft till uppdrag att så fort de passerat/ varit på en planlagd utomhusyta för spontanidrott observera om det har varit någon där och i så fall notera köns- och åldersfördelningen⁷⁶. Eftersom målet har varit att få en första kunskap om vilka som nyttjar ytorna för spontanidrott så har vi också sagt till de anställda att de får göra observationer även i andra kommuner.

I tabell 1 visar vi i vilka kommuner som observationerna har gjorts.

Tabell 1. Kommunerna där observationerna gjorts. Andel (%).

	%
Stockholm	73
Huddinge	12
Danderyd	7
Sundbyberg	4
Solna	2
Tyresö	1
Jönköping	1

Vi ser att ungefär $\frac{3}{4}$ av observationerna har gjorts i Stockholms stad. Relativt många observationer har också gjorts i Huddinge. 37% av observationerna i Stockholm stad har gjorts i västerort, 12% i innerstaden och 51% i söderort.

52% av observationerna har gjorts när det varit sol, 41% vid mulet väder och 7% vid regn.

Vilka har vi då observerat? Vår definition av spontanidrott är som tidigare visats: **Med spontanidrott menas i den här skriften den idrott/motion som utförs på egen hand eller i grupp utan att någon organisatör eller instruktör/tränare/lärare anordnar/styr verksamheten. Utövarna själva organiserar, fastställer regler och genomför verksamheten.** Det innebär att vi inte noterat de lag som tränar på bokad tid. Inte heller de lag som tränar utan att ha bokad tid på fotbollsplaner är medräknade i studien. Skolornas nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott ingår inte heller i den här studien.

⁷⁵ Mellan kl 21.30. och 23.00. blev det mörkare.

⁷⁶ Observationsblanketten visas sist i bilagan.

I tabell 2 visas hur många observationer som gjorts vid olika anläggningar/ytor för spontanidrott.

Tabell 2. Antal observationer vid olika typer av planlagda ytor för spontanidrott.

Fotbollsplan 11-manna konstgräs	85
Fotbollsplan 7-manna grus	68
Fotbollsplan 11-manna grus	58
Skatepark	46
Friidrottsanläggning	34
Kaninbur grus	34
Näridrottsplats	33
Fotbollsplan 7-manna konstgräs	32
Utegyms	27
Sportfält	25
Parklek	14
Skateboardramp	13
Fotbollsplan 11-manna gräs	11
Gräsyta (nedklippt yta för spontanidrott)	10
Basketplan	9
Motionsspår	8
Beachvolleyplan	7
Tennisplan asfalt	5
Fotbollsplan 5-manna grus	4
Basketkorgar utan plan	2
Fotbollsplan 5-manna gräs	2
Kulan-anläggning ⁷⁷	2
Fotbollsplan 7-manna gräs	1
Kaninbur konstgräs ⁷⁸	1
Tennisplan grus	1
Uterink	1
Asfaltyta vid IP	1
Boulebana	1
Fotbollsplan 5-manna konstgräs	0

Sammanlagt har 570 observationer gjorts varvid 4 078 personer har observerats^{79 80}.

Något över hälften av observationerna är gjorda vid planer för fotboll, 11% vid skateanläggningar, 7% vid näridrottsplatser och kulanläggningar, 5% vid utegym och 22% vid andra typer av anläggningar/ytor.

⁷⁷ En Kulanläggning består av en fotbollsytta som är inhägnad.

⁷⁸ En fotbollsplan som är inhägnad.

⁷⁹ 535 observationer lämnades in i tid (se tabell 2). Ytterligare 20 observationer har gjorts i Stockholm. Observationerna har gjorts under samma tidsperiod som övriga observationer. Dessa har dock kommit oss tillhanda först senare. 362 personer observerades då i Stockholm. 15 observationer har också under samma tidsperiod som de övriga observationerna gjorts av personal på kultur- och fritidskontoret på Lidingö. Här observerades 118 personer. Även dessa observationer kom oss tillhanda senare. Sammanlagt har alltså totalt 570 observationer gjorts under undersökningsperioden.

⁸⁰ Detta innebär att vi observerat 3 598 + 362 + 118 personer, d.v.s. totalt 4 078 personer.

Hur statistiskt säkra är då de sammanlagda resultaten när det gäller könsfördelningen. Först ska konstateras att vi inte har några bortfall i studien. Vi har observerat alla som nyttjat de planlagda ytorna för spontanidrott. Vi kan också se att könsfördelningen är likartad på förmiddagar, eftermiddagar och kvällar (tabellerna visas inte här). Dessutom visar resultaten att könsfördelningen är likartad på vardagar och helger och när eleverna har sommarlov respektive går i skolan (tabellerna visas inte här).

Är då inte antalet observationer på fotbollsplaner överrepresenterade i undersökningen och därmed resultaten totalt på kön felaktigt? I Stockholms stad finns ungefär 170 fotbollsplaner⁸¹. Antalet övriga kartlagda planlagda anläggningsskategorier för spontanidrott utomhus i huvudstaden är minst 90⁸². Fotbollsplanernas andel av det totala antalet anläggningar för spontanidrott är då omkring 65%. Andelen observationer vid fotbollsplaner är 57%. Vi ser alltså att vi troligtvis inte har gjort för många observationer på fotbollsplaner.

Vi kan alltså med ganska stor säkerhet utgå ifrån att könsfördelningen vid våra observationer ungefär motsvarar den faktiska könsfördelningen totalt.

---

⁸¹ Uppgifterna har vi fått från Lars Johansson på idrottsförvaltningens bokningsenhet. Dessutom finns det 10 naturgräsplaner och minst 7 sportfält med fotbollsplaner, det vill säga omkring 170 fotbollsplaner.

⁸² Antalet motionsspår är 17, skatparker 8, utegym 13 och anläggningar (hela eller delar av en idrottsplats) för friidrott 13, det vill säga sammanlagt 39. Uppgifter saknas helt i staden hur många kaninburar, uterinkar, basketplaner ute, basketkorgar på asfaltplaner ute utan utmärkta linjer, beachvolleybollplaner ute, tennisplaner för spontanidrott och bouleanor det finns. En kvalificerad gissning av oss, tillsammans med arbetskamrater på idrottsförvaltningen, är dock att det finns över 50 av denna typ av planlagda ytor för spontanidrott. Totalt finns det alltså minst 90 andra planlagda ytor för spontanidrott på sommarhalvåret i Stockholm. Finns det 140 andra planlagda ytor så är andelen fotbollsplaner av alla planlagda ytor 55%.

Kapitel 6. Resultat

I det här kapitlet ska vi först undersöka om det är pojkar/män eller flickor/kvinnor som i störst utsträckning nyttjar ytorna för spontanidrott utomhus. I ett andra steg kommer vi att visa pojkars/mäns respektive flickors/kvinnors nyttjande av vissa speciella ytor för spontanidrott utomhus.

Nyttjande av planlagda spontanidrottsytor utomhus totalt

I tabell 3 visas könsfördelningen bland nyttjarna av spontanidrottsytorna utomhus. I redovisningen presenteras även resultat för Stockholm separat.

Tabell 3. Antal aktiviteter. Könsfördelningen totalt och i Stockholm bland nyttjarna av de planlagda ytorna för spontanidrott utomhus. (%).

	Pojkar/män	Flickor/kvinnor
Totalt	74	26
Stockholms stad ⁸³	74	26

Vi ser att pojkar/män starkt dominerar bland dem som nyttjar de planlagda ytorna för spontanidrott utomhus. Viktigt att notera är också att resultaten totalt och i Stockholms stad är lika.

I tabell 4 framgår könsfördelningen i olika åldersgrupper bland dem som använt spontanidrottsytorna.

Tabell 4. Antal aktiviteter. Könsfördelning i olika åldrar totalt och i Stockholm bland dem som nyttjat planlagda ytor för spontanidrott utomhus. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar/män	Flickor/kvinnor	Pojkar/män	Flickor/kvinnor
Under 7 år	61	39	62	38
7-12 år	78	22	77	23
13-19 år	80	20	77	23
20-39	66	34	71	29
40-64	62	38	63	37
65 år och äldre	58	42	58	42

Vi ser att bland prioriterande grupper, det vill säga åldersgrupperna 7-19 år, är könsfördelningen 80% pojkar och 20% flickor bland dem som nyttjat de planlagda ytorna för spontanidrott utomhus⁸⁴. Bland dem som är under 7 år och 20 år och äldre är skillnaderna mellan könen inte lika stora som bland idrottsförvaltningens (motsvarande förvaltningars) prioriterade grupper.

⁸³ Könsfördelningen bland de 20 för sent inlämnade observationerna i Stockholm stad är 87% pojkar/män och 13% flickor/kvinnor.

⁸⁴ Könsfördelningen bland de 20 för sent inlämnade observationerna i Stockholm stad i åldersgrupperna 7-19 år är 100% pojkar.

Nyttjande av speciella planlagda ytor för spontanidrott utomhus

I tabellerna 5 och 6 visas könsfördelningen för några av de idrotter/motionsformer som utfördes på de planlagda ytorna för spontanidrott^{85 86 87}. På övriga ytor har för få personer observerats för att de ska kunna redovisas separat⁸⁸.

Tabell 5. Antal aktiviteter. Könsfördelningen för olika idrotter/motionsformer på planlagda spontanidrottsytor utomhus. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar/män	Flickor/kvinnor	Pojkar/män	Flickor/kvinnor
Fotboll ⁸⁹	81	19	83	17
Styrketräning vid utegym	66	34	66 ⁹⁰	34
Lek	49	51	50	50
Skateboard	87	13	99	1
Löpning/jogging	60	40	60	40

Tabell 6. Antal aktiviteter. Könsfördelning för olika idrotter/motionsformer på planlagda spontanidrottsytor utomhus bland 7-19-åringar. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Fotboll	83	17	83	17
Lek	55	45	För få barn och ungdomar observerade	
Skateboard	89	11	99	1
Löpning/jogging ⁹¹	63	37	63	37

Vi ser att det framför allt är skateboard och fotboll som pojkar/män spontanidrottar på de planlagda ytorna i mycket högre grad än flickor/kvinnor. Leker gör pojkar och flickor i ungefär samma utsträckning. Styrketräningar och joggar gör pojkar/män i något högre grad än kvinnor/flickor på de planlagda ytorna för spontanidrott.

Är det då någon skillnad på hur grusplaner och konstgräs nyttjas av flickor respektive pojkar? I tabell 7 visar vi att det inte är så⁹².

⁸⁵ I tabell 2 redovisas hur många observationer vi gjort de olika anläggningarna.

⁸⁶ Antalet personer totalt i åldersgruppen 7-19 år bland dem som spelar fotboll är 1441, bland dem på utegym 40, bland dem som leker 55, bland dem som åker skateboard 391 och bland dem som nyttjar motionsspår 211.

⁸⁷ Antalet personer totalt bland dem som spelar fotboll som observerats är 1678, bland dem på utegym 245, bland dem som leker 225, bland dem som åker skateboard 441 och bland dem som nyttjar motionsspår 541.

⁸⁸ Vinter 2012 har vi och sommar 2012 ska vi fördjupa våra studier kring vilka som nyttjar de planlagda spontanidrottsytorna utomhus. Efter det kan nyttjandet för fler speciella ytor presenteras. Under vintern har bl.a. isytorna för spontanidrott studerats. Resultaten från dessa observationer kommer att redovisas i en senare studie.

⁸⁹ I de observationer som gjordes på Lidingö på fotbollsplaner var 76% pojkar/män.

⁹⁰ Under maj månad 2012 har Jimmy Segerlund genomfört en ny studie av vilka som nyttjar Stockholms stads utegym. 69% av nyttjarna var män och 31% kvinnor. Se Segerlund, J, **Vilka nyttjar Stockholms stads utegym?**

⁹¹ I de observationer som personalen på kultur- och fritidskontoret på Lidingö gjorde på friluftsområden var könsfördelningen 64% män och 36% kvinnor.

⁹² I tabell 3 i bilagan visar vi könsfördelningen bland alla åldrar var det gäller nyttjande av konstgräs respektive grus.

Tabell 7. Antal aktiviteter Könsfördelning bland dem som nyttjar konstgräsplaner respektive grusplaner. 7-19 år. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Grusplaner	83	17	83	17
Konstgräs	82	18	82	18

Låt oss också visa könsfördelning på näridrottsplatser. I tabell 8 ser vi att 80% av nyttjarna är pojkar, endast 20% flickor⁹³.

Tabell 8. Antal aktiviteter. Könsfördelning bland dem som nyttjar näridrottsplatser. 7-19 år. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Näridrottsplatser	80	20	För få observationer	

⁹³ I tabell 4 i bilagan visar vi könsfördelningen bland alla åldrar när det gäller nyttjande av näridrottsplatser och Kulanläggningar.

Kapitel 7. Slutdiskussion

I det här slutkapitlet ska vi analysera de resultat som presenterats.

Inledning

Allt fler kommuner har som mål att stimulera i första hand barn och ungdomar till spontanidrott. Målet att flickor ska idrotta/motionera i samma utsträckning som pojkar har funnits i kommunala målsättningar sedan minst 30 år tillbaka.

Syftet med den här studien är att undersöka i vilken utsträckning pojkar/män respektive flickor/kvinnor nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret.

Under perioden 15 augusti till och med 31 augusti 2011 har 570 observationer gjorts. 4 078 personer har observerats. 68% av observationerna har ägt rum när ungdomarna antingen haft skollov eller varit lediga lördagar och söndagar. Observationstiden har varit mellan kl. 06.30 och 23.00. 89% av observationerna har gjorts mellan kl. 08.00 och 20.00. Det är anställda på idrottsförvaltningen (motsvarande) som har gjort observationerna.

Resultaten av vår studie kan sammanfattas på följande sätt:

* 74% av de som nyttjar de planlagda ytorna utomhus för spontanidrott är pojkar/män och 26% flickor/kvinnor.

* I den prioriterade åldersgruppen det vill säga 7-19 år står pojkar för ungefär 80% av alla besök på planlagda ytor utomhus för spontanidrott⁹⁴.

* I åldersgruppen under 7 år och över 20 år är könsskillnaderna när det gäller nyttjande av de planlagda spontanidrottsytorna inte lika stora som bland åldersgruppen 7-19 år.

* 80% av de som nyttjar näridrottsplatserna i vår studie är pojkar/män. Även studier i andra kommuner visar att pojkar/män är starkt överrepresenterade (mellan 80% och 100%) bland dem som nyttjar näridrottsplatser.

* Vi ser att det framför allt är anläggningar för skateboard och fotbollsplaner som pojkar/män nyttjar som spontanidrott i **mycket högre** grad än flickor/kvinnor. Även utegym och motionsspår för löpning/joggning nyttjar pojkar/män i **högre** grad än flickor/kvinnor. Ytor för lek nyttjar pojkar och flickor dock i ungefär samma utsträckning.

I den fortsatta texten av slutkapitlet ska vi analysera resultaten.

---

⁹⁴ Idrottsförvaltningen i Stockholm har åldersgruppen 7-19 år som prioriterad. Det har också de flesta kultur- och fritidsnämnder.

Varför är pojkar/män starkt överrepresenterade bland dem som nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott?

Innan vi direkt försöker besvara ovanstående fråga så finns det anledning att ställa sex andra frågor.

1. Är inte könsfördelningen bland dem som nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott i åldersgruppen 7-19 år likartad med könsfördelningen bland dem som är med i RF-idrotten?
2. Är inte könsfördelningen vid nyttjandet av planlagda utomhusytor för spontanidrott likartad med könsskillnaderna när det gäller utövande av idrott/motion totalt?
3. Är det inte är samma könsfördelning vid planlagda utomhusytor för idrott/motion oberoende av om idrottandet sker organiserat (bokad tid) eller på tid för spontanidrott?
4. Dominerar inte pojkar/män mycket starkt vid planlagda ytor utomhus medan det är en ganska jämn könsfördelning när det gäller idrotts- och motionsanläggningar inomhus? Detta oberoende om det gäller spontanidrott eller organiserad idrott/motion.
5. Dominerar inte pojkar det mesta eller allt i det offentliga rummet?
6. Vill flickor verkligen idrotta/motionera i samma utsträckning som pojkar?

Låt oss börja med den första frågan. **Är det inte så att könsfördelningen bland dem som nyttjar planlagda utomhusytor för idrott/motion i åldersgruppen 7-19 år motsvarar könsfördelningen bland dem som är med i RF-idrotten?** I tabell 9 visar vi könsfördelningen för medlemskap i en idrottsförening och nyttjande av utomhusytor för spontanidrott i åldersgruppen 7(10)-19 år.

Tabell 9. Åldersgrupp 7 (10)-19 år. Könsfördelningen för medlemskap i idrottsförening samt könsfördelningen för antalet aktiviteter i idrottsförening och på planlagda utomhusytor för spontanidrott. (%).

	Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor
Medlemskap i en idrottsförening (Ung livsstil 10-19 år) (enkät)	59	41
Medlemskap i idrottsförening (7-19 år) (föreningarnas redovisning till idrottsförvaltningen i Stockholm)	61	39
Aktivitetstillfällen i idrottsförening (7-19 år) (föreningarnas redovisning till idrottsförvaltningen i Stockholm)	64	36
Aktiviteter på planlagda utomhusytor för spontanidrott 7-19 år	80	20

Vi ser att pojkar är mycket mer överrepresenterade när det gäller nyttjande av utomhusytor för spontanidrott än när det gäller medlemskap/aktivitet i RF-idrotten. Vi måste alltså försöka förstå varför könsskillnaderna är så stora när det gäller just nyttjande av anlagda utomhusytor för spontanidrott.

Är det inte så att könsfördelningen när det gäller nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott är likartad som utövande av idrott/motion totalt lyder vår andra fråga. Både våra studier och andras visar att det inte är så vare sig i prioriterad åldersgrupp eller i befolkningen som helhet. Könsfördelningen när det gäller idrott/motion totalt är liksom i RF-idrotten ungefär 60% pojkar/män och 40% flickor/kvinnor⁹⁵.

⁹⁵ Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många idrottare/motionärer för lite och vilka är dom?**

Den tredje frågan är om det är samma könsfördelning vid planlagda ytor utomhus för idrott/motion oberoende av om idrottandet sker på organiserad tid (bokad tid) eller tid för spontanidrott. Vi har inga möjligheter att testa frågan när det gäller alla planlagda utomhusytor för idrott/motion. Däremot kan vi göra det när det gäller en av kommunernas största satsningar ute, det vill säga fotbollsplaner. I flera olika studier av bokad tid finner vi då att pojkar/män står för ungefär 80% av alla aktivitetstillfällen på fotbollsplaner. Som vi visat i kapitel 6 är könsfördelningen när det gäller utövande av fotboll som spontanidrott ganska likartad (läs pojkarnas överrepresentation är något högre i spontanfotboll) den som gäller för den fotbollsverksamhet som är organiserad.

Den fjärde frågan är om det inte också är så att pojkar/män dominerar mycket starkt vid planlagda ytor utomhus medan det är en ganska jämn könsfördelning när det gäller idrotts- och motionsanläggningar inomhus. I tabell 10 ger vi svar på frågan⁹⁶.

Tabell 10. Antal aktiviteter. Könsfördelningen totalt på olika anläggningar utomhus och inomhus. Stockholms stad. (%).

	Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor
Konstfrusen bandybana	90	10
Konstfrusen isbana (inne+ute)	88	12
Fotbollsplaner	82	18
Motionsspår/skidspår	75	25
Rundbana skridskor	63	37
Friidrottsanläggning/banor	55	45
Skidbackar	55	45
Utomhusbad/strandbad	50	50
Sporthallar/gymnastiksalor	55	45
Simhallar	45	55
Ridanläggning	10	90

Vi ser att pojkar/män är starkt överrepresenterade bland dem som nyttjar anlagda ytor ute för idrott/motion⁹⁷. Enda undantaget från detta är utomhusbad/strandbad. Störst skillnader får vi när det gäller de tre anläggningstyperna som kommunerna satsat mest pengar på det vill säga isbanor, bandybanor och fotbollsplaner. **När det gäller kommunens satsningar på anläggningar för idrott/motion inomhus är det små könsskillnader i nyttjandet.** Vi måste alltså när vi försöker förstå frågan hålla i minnet att största skillnaderna i nyttjande av planlagda anläggningar/ytor gäller de som finns utomhus.

Den femte frågan är om det inte är så att pojkar/män dominerar det offentliga rummet oberoende av utbud. Om man menar att pojkar befinner sig utanför hemmet mer än flickor så saknas så långt vi har översikt tidsstudier som kan ge svar på detta. Om man däremot me-

⁹⁶ Resultaten är hämtade från Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan, en studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor**, sid. 111. Uppgifterna är framtagna genom observationer. Vi har också kontinuerligt över tid undersökt om könsfördelningen är likartad på 1990-talet och 00-talet. Observationerna visar att så är fallet.

⁹⁷ Kan det vara så att könsskillnaderna har minskat sedan 1960-talet och 1970-talet? Det finns tyvärr inga studier från den tiden att jämföra med. Det är dock rimligt att anta att skillnaderna minskat något i takt med att flickor/kvinnor börjat spela fotboll. Mest har könsskillnaderna minskat när det gäller deltagande i tävlingsidrotten fotboll. När det gäller att spontant spela fotboll har könsskillnaderna däremot troligtvis minskat lite eller inte alls.

nar att pojkar nyttjar kommunernas satsningar på bibliotek, fritidsgårdar, simhallar, kulturskolan och föreningslivet mer än flickor så visar våra senaste studier att det inte är så⁹⁸.

Är det så att flickor mindre än pojkar vill spontanidrotta lyder vår sjätte fråga. I tabell 5 i bilagan framgår att flickor i minst samma grad som pojkar vill idrotta/motionera på egen hand. I till exempel Jönköping vill 79% av högstadieflickorna idrotta/motionera på egen hand. Motsvarande siffra bland pojkar är 73%. I gymnasiet önskar 69% av pojkarna och 82% av flickorna spontanidrotta.

Vad är då orsakerna till att pojkar/män så starkt dominerar planlagda ytor för spontanidrott utomhus? Det beror alltså inte på att könsfördelningen bland dem som nyttjar anlagda ytor för spontanidrott motsvarar könsfördelningen bland dem som är med i en RF-idrott eller idrott/motionerar totalt. Pojkars överrepresentation är alltså ”störst” när det gäller nyttjande av just planlagda utomhusytor för spontanidrott. Det beror heller inte på att pojkar är överrepresenterade när det gäller all spontanidrott. Flickor och pojkar spontanidrott ju i ungefär samma grad i simhallar. Orsaken är heller inte att pojkar dominerar det offentliga rummet. Vi ska heller inte söka orsakerna till att flickor nyttjar planlagda ytor för spontanidrott utomhus i att de i mindre grad än pojkar vill idrotta/motionera på egen hand.

Är då inte en av orsakerna till att flickor i så mycket mindre grad än pojkar nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott att de är rädda att vara ute på kvällarna? Våra och andras forskning visar att flickor i betydligt högre grad än pojkar är rädda att vara ute på kvällarna⁹⁹. Flickornas rädsla kan dock troligtvis bara förklara en liten del av deras låga nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott. Vår studie visar nämligen att flickornas nyttjande ser likartat ut under hela dagen.

En av huvudorsakerna ska med ganska stor säkerhet sökas, vilket också Fahlén gör, i vilka anlagda ytor/anläggningar som finns utomhus. Fotboll, skate, inlines, BMX, klättring, landbandy med flera liknande aktiviteter domineras starkt/mycket starkt av pojkar oberoende av om de sker i tävlingsform eller spontant. Kommunernas satsningar på den här typen av aktiviteter/anläggningar svarar alltså i dag mycket bättre mot pojkars än flickors preferenser. Vi ser också i våra studier att pojkar i mycket högre grad än flickor önskar att kommunerna ska satsa på skateboard både inne och ute, anläggningar för inlines, fotbollsplaner, mountainbikespår och BMX-banor¹⁰⁰. Den samlade bilden är också att pojkar i de olika stadierna i de olika kommunerna i större grad än flickor önskar att kommunerna ska satsa på spontanidrottsplat-

---

⁹⁸ Se Elofsson, S, **Vilka nyttjar inte det offentligt stödda fritidsutbudet och hur är deras hälsa och livskvalitet?** Däremot ökar andelen utomstående med ålder både bland pojkar och bland flickor. Se också Blomdahl/Elofsson, **Utomstående i olika områden i Huddinge.**

⁹⁹ Se t.ex. Elofsson, S, **Rädd att gå ut om kvällarna?** Även alla våra senaste studier visar också samma sak. I vår senaste studie i november/december 2011 på Lidingö är 2% av pojkarna på gymnasiet och 14% av flickorna alltid rädda utomhus på fredags- eller lördagskvällarna efter kl 19.00. Utomhus i Stockholm är 7% av gymnasiepojkar på Lidingö alltid rädda. Motsvarande siffra bland flickor är 34%.

¹⁰⁰ Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Vilka idrottsanläggningar vill ungdomar i Stockholms stad att det ska satsas på?** På Lidingö 2011 önskar 30% av gymnasiepojkarna och 6% av gymnasieflickorna att kommunen ska satsa på fotbollsplaner. Satsningar på skateboardpark inne önskar 10% av gymnasiepojkarna och 3% av flickorna i gymnasiet att Lidingö stad ska satsa på. Motsvarande siffror för skateboardpark ute är 6% respektive 2%. Mountainbikespår/ BMX-banor önskar 6% av pojkarna och 0% av flickorna att staden ska satsa på. Resultaten i våra övriga undersökningar visar likartade mönster när det gäller vilka anläggningar pojkar respektive flickor vill att kommunerna ska satsa på. Se även i vuxengruppen hur män i mycket högre utsträckning än kvinnor önskar att Stockholms stad ska satsa på fotbollsplaner, fotbollshallar och mountainbikebana i skogen. Blomdahl/Elofsson/Öhman, **Vilka anläggningar/verksamheter tycker de fysiskt inaktiva vuxna att Stockholms stad ska satsa på under 2009-2013?** sid. 13-14.

ser. På Lidingö önskar 14% av pojkar i högstadiet och 9% av flickor att det ska satsa på spontanidrottsplatser. Motsvarande siffror i gymnasiet är 37% respektive 17%.

Det andra skälet är att relativt jämställda RF-idrotter, till exempel basket, volleyboll och handboll, i så liten grad av flickor utövas som spontanidrott på planlagda utomhusytor¹⁰¹. Orsakerna till detta ska vi återkomma till lite längre fram i texten.

Det tredje skälet kan vara att de planlagda ytorna/anläggningarna utomhus för lagidrotter står öppna för både pojkar och flickor. Detta i motsats till den tävlingsverksamhet som genomförs i RF-idrotterna. Här tävlar ju pojkar för sig och flickor för sig. Eftersom de anlagda utomhusytorna innehållsmässigt attraherar pojkar mer än flickor så kan vi anta att flickor förväntas och faktiskt ”måste” delta på pojkars villkor¹⁰². Pojkar anser sig vara de självklara tolkarna av hur utomhusverksamheterna, till exempel fotboll och skate, ska spelas/utövas¹⁰³. Dessutom ska/måste tonårsflickor i spontanfotbollen möta tonårspojkar vars genomsnittliga muskelmassa och explosivitet är större än tonårsflickors.

Dessa tre orsaker räcker dock inte för att förstå varför flickor i så liten grad nyttjar planlagda uteytor för spontanidrott. Vi ser att de flickor som är med i de jämställda RF-idrotterna basket, volleyboll och handboll i liten grad spontant utövar dessa idrotter på de planlagda ytorna. Vi ser också att de flickor som är med i ett fotbollslag i liten grad spelar fotboll spontant. Det verkar rimligt att förstå detta utifrån hur tävlingsidrotten och spontanidrotten är lokaliserad och laddad i genusskapandet¹⁰⁴. Resultaten i vår studie Ung livsstil visar att flickor som både är med i de jämställda RF-idrotterna och fotbollen inte i samma grad som pojkar anger sin idrott som viktigaste fritidsintresse, inte i samma grad önskar att kommunerna ska satsa på idrott totalt och inte heller vill att kommunerna ska satsa på anläggningar för deras egen idrott (tabellerna visas inte här)¹⁰⁵.

Varför är könsskillnaderna bland dem som nyttjar planlagda utomhusytor för spontanidrott störst i åldersgruppen 7-19 år?

Våra studier visar att könsskillnaderna när det gäller spontanidrott ute är störst i idrottsnämndens (motsvarande förvaltningar) prioriterade åldersgrupper det vill säga 7-19 år. I denna åldersgrupp står pojkar för ungefär 80% av all spontanidrott vid planlagda anläggningar utomhus. I åldersgrupperna under 7 år och över 20 år står pojkar/män för ungefär 60% av all aktivitet som utförs på de planlagda utomhusytorna för spontanidrott i sina åldersgrupper.

Vad kan då orsakerna vara till att pojkar dominerar spontanidrott så starkt i åldersgruppen 7-19 år? Det verkar rimligt att söka svaret på frågan utifrån **vilken typ av aktivitet befolkningen sysslar med i olika åldrar**. I prioriterade åldersgrupper dominerar fotbollen och skateboard bland de aktiviteter som utövas ute. Dessa två aktiviteter är starkt pojkdominerade.

---

¹⁰¹ Det gäller även bland pojkar. En intressant fråga är därför varför framför allt de tre bollsporterna även utövas i så liten grad som spontanidrott av pojkar.

¹⁰² Se också Clark/Paechter, **Why can't girls play football? Gender dynamics and the playground**.

¹⁰³ Se Fundberg, J, **Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter**. Se också Dovborn/Trondman, **Bollgemoni och genusregim**, och Jonasson, **Klungfotbollens kön**.

¹⁰⁴ Vi har fram till nu i texten använt begreppet kön. Vi har också observerat det biologiska könet. I den fortsatta texten kommer vi att använda begreppen ”att skapa kön” och ”att skapa genus” som likvärdiga begrepp. Begreppen används för att förstå hur pojkar respektive flickor formas som sociala varelser.

¹⁰⁵ Det gäller i alla våra åtta undersökningskommuner det vill säga Stockholm, Linköping, Norrköping, Helsingborg, Jönköping, Huddinge, Haninge och Lidingö.

Leken, som dominerar som sysselsättning på t.ex. parkleken, är däremot något som både pojkar och flickor i åldersgruppen upp till 7 år i ungefär samma utsträckning sysslar med¹⁰⁶. Löpningen/joggingen som är den spontanaktivitet som de flesta över 20 år sysslat med i den här studien vid sidan av fotbollen är en aktivitet som redan i tonåren har en ganska jämn könsfördelning. När då löpning/jogging vid sidan av användandet av utegymmen blir en allt mer dominerande sysselsättning för de över 20 år och fotbollen och skateboard inte längre attraherar i samma grad som tidigare blir också skillnader mellan könen mindre¹⁰⁷.

Vad är orsakerna till att minst 80% av dem som nyttjar näridrottsplatser är pojkar/män?

Både våra och andras observationsstudier visar att pojkar/män är kraftigt överrepresenterade vad det gäller nyttjandet av näridrottsplatser. I tabell 11 visar vi könsfördelningen bland dem som nyttjat näridrottsplatser på olika orter.

Tabell 11. Antal aktiviteter. Könsfördelningen vid observationer på näridrottsplatser på olika orter. (%).

	Pojkar	Flickor
Näridrottsplatser Linköping	100	0
Näridrottsplats Örebro	95	5
Näridrottsplats Upplands Väsby	81	19
Näridrottsplats Umeå	80	20
Näridrottsplatser i vår studie	80	20
Näridrottsplatser Malmö	Flickor kraftigt underrepresenterade ¹⁰⁸	

Vi ser att pojkar står för mellan 80% och 100% av besöken på näridrottsplatserna. Hur ska vi då förstå pojkars kraftiga dominans när det gäller nyttjande av näridrottsplatser?

Orsaken till pojkars starka överrepresentation ska i första hand sökas i vilka ytor/aktiviteter som finns på näridrottsplatserna. Med något undantag finns det på alla näridrottsplatser en fotbollsplan. Både när det gäller bokad tid på fotbollsplaner och när det gäller att spela fotboll spontant så står pojkar för ungefär 80% av alla aktivitetstillfällen. Näridrottsplatsernas utformning med en fotbollsplan i centrum motsvarar alltså mer pojkars preferenser i dag än flickors. När näridrottsplatserna dessutom utrustas med anläggningar för skate, BMX, plan för landbandy och klättring svarar anläggningarnas inriktning än mer mot dagens pojkars preferenser.

¹⁰⁶ Redan 1984 konstaterade Diana Pettersson inom ramen för vårt forskningsprojekt att pojkar och flickor under 7 år i ganska stor utsträckning lekte samma lekar. Hon kunde också visa att det också i denna åldersgrupp fanns "pojklekar" respektive "flicklekar". I åldersgrupperna över 7 år började pojkar och flickor allt mer syssla med olika typer av aktiviteter. Se Pettersson, D, **Besökare i parkleken**. Våra senare studier har bekräftat dessa resultat. Se också Johansson/Österberg, **Flickprojektet i parkleken**, och Majling/Sonebäck, **Parkleken – en studie av besökarna**.

¹⁰⁷ Även i våra enkätstudier ser vi att pojkar och flickor i tonåren i ungefär samma grad joggar som spontanidrott. I högstadiet i Stockholm står pojkarna för 59% av aktivitetstillfällena i jogging. I gymnasiet står flickor i Stockholm för 55% av aktivitetstillfällena. I våra enkätstudier kan vi inte skilja på om joggingen sker på planlagda utomhusytor eller inte.

¹⁰⁸ Ingen exakt siffra redovisas men pojkar är kraftigt överrepresenterade.

Det finns ännu en gång anledning att ställa sig frågan varför relativt jämställda RF-idrotter som basket, volleyboll och handboll inte medför att näridrottsplatserna får en jämnare könsfördelning än 80-20%. Det är ju idrotter som kan/till viss del kan spelas ute, speciellt under augusti månad när vår observationsstudie genomfördes. Så långt vi kan se finns det åtminstone tre skäl till att dessa tre RF-idrotter inte minskar pojkarnas dominans på näridrottsplatser.

För det första finns det på näridrottsplatserna ofta inga kompletta planer för dessa tre idrotter. Mer omtanke och ekonomiska resurser har lagts på att anlägga bra fotbollsplaner och skateanläggningar än bra planer för basket, handboll och volleyboll. Näridrottsplatserna är alltså inte utformade så att de lockar många ungdomar (varken pojkar eller flickor) att utöva dessa tre idrotter där.

För det andra tyder våra studier på att dessa tre idrotter för närvarande inte attraherar speciellt många barn och ungdomar att syssla med, oberoende av plats, utanför specialidrottsföreningarnas ram.

För det tredje så verkar den relativt jämna könsfördelning som finns i dessa tre idrotter när de utövas som RF-idrott försvinna när de spelas spontant ute¹⁰⁹. Orsakerna till detta ska som vi påtalat tidigare sökas utifrån bland annat att flickor förväntas delta med pojkar, att pojkar anser sig som självklara tolkare av hur idrotterna ska utföras och hur deltagandet på näridrottsplatserna uppfattas i flickornas genusskapande¹¹⁰.

Varför är det större könsskillnader i spontanfotbollen än i den av Svenska fotbollförbundet organiserade fotbollen?

En av de intervjuade i Josef Fahléns studie om näridrottsplatser och spontanidrott tycker sig se att skillnaderna när det gäller att spela fotboll är störst när det gäller spontanfotbollen. Så här formulerar sig den intervjuade läraren: ”Jag tror att det blir mest killar som utnyttjar det på så sätt. Inte för att tjejerna är mindre sportiga utan jag tror att det är mer så att killar utövar sin idrott mer även utanför träningen. Tjejerna har sitt träningspass och sedan är det bra så. Jag vet inte varför det är så men jag har märkt att tjejer som till exempel är med i fotboll inte alls spelar fotboll på skolan och på fritiden medan killar kan hålla på jämt. Jag vet inte varför det är så”¹¹¹.

I tabell 12 visar vi om den intervjuade lärarens iakttagelser får stöd av resultaten i vår studie.

---

¹⁰⁹ Antalet individer vi observerat som på näridrottsplatser spelar dessa tre idrotter är fortfarande ganska lågt. Flera av dem som arbetar med näridrottsplatser påpekar att flickor inte har något ideologiskt motstånd att träna med sitt lag på näridrottsplatserna. Däremot är flickorna, som resultaten i den här studien visar, inte speciellt attraherade av att tillsammans med kompisar spontant idrotta/motionera på näridrottsplatserna.

¹¹⁰ Det verkar rimligt att anta att flickor möter värderingar i samhället i stort, bland föräldrar och kompisar att deltagande i spontanaktiviteterna på näridrottsplatserna inte är speciellt viktigt för en tjej.

¹¹¹ Fahlén J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, sid. 50.

Tabell 12. Könsfördelningen för medlemskap i fotbollsförening respektive könsfördelningen för antalet aktiviteter i fotbollsförening och spontanfotboll utomhus. 7-19 år (10-19 år). %. Stockholms stad.

	Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor
Medlemskap i fotbollsförening (Ung livsstil 10-19 år) (2005)	73	27
Medlemskap i fotbollsförening (Ung livsstil) (årskurs 8, 14-15år) (2011)	74	26
Medlemskap i fotbollsförening (7-19 år) ¹¹² (2011)	74	26
Aktivitetstillfällen i fotbollsförening (7-19 år) ¹¹³ (2011)	76	24
Spontanfotboll utomhus (7-19 år) (2004)	87	13
Spontanfotboll utomhus (7-19 år) ¹¹⁴ (2011)	83	17

Vi ser att lärarens iakttagelser får stöd i våra studier. **Störst könsskillnader finns när det gäller spontanfotboll utomhus**¹¹⁵. Frågan är vad det kan bero på?

Låt oss börja med att söka orsaker till att spontanfotbollen når färre tjejer än tävlingsidrotten fotboll i hur dessa två former för fotboll skiljer sig åt. Fotbollförbundets (SvFF:s) tävlingsverksamhet är uppdelad på pojkar respektive flickor. Flickor får alltså i tävlingsidrotten fotboll enbart möta andra flickor.

I spontanfotbollen möter däremot flickor, med vissa undantag, pojkar. Pojkar som ofta är i stor majoritet. Dessutom har pojkar i tonåren i genomsnitt högre vikt, större muskelstyrka och är snabbare än flickor. Pojkar har ofta spelat fotboll mer och är därför också tekniskt duktigare än de flesta flickor. Fahlén skriver i sin studie om näridrottsplatser och spontanidrott: ”Det resultaten i denna studie försiktigt pekar på är att de som inte deltar i lekarna och spelen på näridrottsplatserna och/eller står som åskådare till dessa lekar och spel inte känner sig duktiga nog för att delta. Detta verkar vara gemensamt för alla de grupper som är underrepresenterade i användningen, dvs. flickor, yngre och icke-föreningsaktiva”.¹¹⁶ Andra forskares studier liksom våra observationer pekar också på att pojkar i spontanfotbollen ser sig som den självklara tolkaren av hur fotboll ska spelas¹¹⁷.

Om det sist nämnda skriver Dovborn och Trondman följande: ”I flickornas uppsatser fanns, vilket framgår av citaten, ovan, ett återkommande tema: negativa erfarenheter och avståndstagande till bollidrotter. Och detta utan att vi hade nämnt temat. De flesta berättelser avser fotboll på raster och andra lediga stunder i skolan....Ty flickornas erfarenheter vilar på ett myck-

¹¹² Redovisade medlemskap till idrottsförvaltningen i Stockholm.

¹¹³ Redovisade aktivitetstillfällen till idrottsförvaltningen i Stockholm.

¹¹⁴ I de 20 för sent inkomna observationerna i Stockholm är könsfördelningen 100% pojkar bland de som spelar fotboll spontant. Antalet observerade pojkar som spelar fotboll är i dessa observationer 76 stycken.

¹¹⁵ Detta gäller även i våra andra undersökningskommuner. I den studie som två engelska forskare genomförde bland barn i mellanstadiet framkom att på den ena skolan var flickornas andel av de som spelade fotboll på skolornas ytor för idrott/motion 5% och på den andra skolan omkring 25%. Se Clark/Paechter, **Why can't girls play football? Gender dynamics and the playground**, sid. 263.

¹¹⁶ Fahlén, J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, sid. 68.

¹¹⁷ Se också Jonasson, K, **Klungfotbollens kön**. Att pojkar allmänt ser sig som tolkaren av vad fotboll representerar ur ett genusperspektiv framgår också i Fundberg, J, **Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter**. Se också Fagrell, B, **De små konstruktörerna**. Barnen som Fagrell intervjuade var överens om att fotboll är en typisk pojksport.

et avgörande faktum: de avser spontanidrott med pojkar. Följaktligen måste flickors avstånds- tagande till bollidrott (det tråkiga) och rädsla för boll (det farliga) relateras till att deras spon- tanidrottande i skolans rum i stor utsträckning sker på bollidrottande pojkars villkor. Flickorna har ingen kontroll över bollspelspelandets dagordning – vilken idrott som skall utövas - och praktik – hur det skall gå till”^{118 119 120}. Även fritidsledarna i Örebro tycker sig, som framgår i kapitel 3, notera samma saker som Dovborn och Trondman.

Men räcker verkligen ovanstående förklaringar för att ringa in huvuddelen av orsakerna till att pojkar dominerar spontanfotbollen så starkt? Vi vet ju till exempel att pojkars och flickors muskelstyrka, vikt och snabbhet genomsnittligt inte skiljer sig nämnvärt åt innan puberteten. Vi tror att orsakerna också måste sökas utifrån vad fotbollsspelande representerar för pojkar och flickor ur ett genusperspektiv. Frågan är alltså: Vad står tävlingsidrotten fotboll för i för- hållande till spontanidrotten fotboll ur ett genusperspektiv?

Frågorna är alltså flera. En av dem som kräver svar är varför tjejer inte tillsammans med andra tjejer själva tar initiativ till spontanfotboll. En orsak som brukar framföras är att pojkar alltid tar all tid för spontanidrott. Vår studie visar att minst 35% av all tid som fanns för spontanfot- boll inte nyttjades av någon under vår undersökningsperiod. Omkring 20 000 timmar var allt- så inte bokade på fotbollsplaner under den tid studien genomfördes. Kan det ändå vara så att flickor tror att det är fullt. Så kan det delvis vara men det räcker inte som förklaring.

Låt oss först följa den intervjuade läraren i Fahléns studie och se hur pojkar och flickor som spelar fotboll i lag sluter upp kring fotbollen. Vi kan för det första se att pojkar som spelar fotboll i lag i mycket större utsträckning än flickor som spelar fotboll i lag önskar att kommu- nerna ska satsa på fotbollsplaner¹²¹. För det andra har vi frågat de pojkar och flickor som spe- lar fotboll i lag vilka deras viktigaste fritidsintresse är¹²². Vi ser då i alla stadierna i kommu- nerna att pojkar i högre grad än flickor anger fotbollen som det viktigaste fritidsintresset (ta- bellerna visas ej här). Det verkar alltså vara så att fotbollen har en större betydelse åtminstone attitydmässigt för pojkar än för flickor. Detta skulle då kunna vara ytterligare en förklaring till att det är större könsskillnader i spontanfotbollen än i den av fotbollförbundets organiserade tävlingsverksamheten.

Ett ytterligare skäl framkommer vid de intervjuer vi gjort med barn och ungdomar samt fri- tidsledare¹²³. Vi har alltså frågat varför tjejer i så liten utsträckning är med och spontant spelar fotboll. Både pojkar och flickor och fritidsledare säger att flickor upplever att spela fotboll spontant som killig i betydligt större utsträckning än att spela fotboll i ett damlag. Vi har ock- så frågat ett antal flickor och kvinnor upp till 30-årsåldern i vilken grad de ringt runt till sina kompisar och föreslagit att de ska samlas och spela spontanfotboll. Ingen av dem vi har frågat

---

¹¹⁸ Dovborn/Trondman, **Bollhegemoni och genusregim. En etnografisk fallstudie om spontanidrott i skolan**, sid. 1 och 2. Studien är gjord i mellanstadiet. Studien genomfördes med enkäter, intervjuer och observationer. Dessutom fick eleverna skriva uppsatser. Studien är genomförd i ett invandrartätt område.

¹¹⁹ Se också Clark/Paechter, **Why can't girls play football? Gender dynamics and the playground**.

¹²⁰ Se också Skolverket, **På pojkars planhalva. Ämnet idrott och hälsa ur ett jämställdhets- och likvärdig- hetsperspektiv**, sid. 45.

¹²¹ Resultaten bygger på våra studier i Helsingborg, Huddinge och Stockholm. Studierna är genomföra i mellan- stadiet, högstadiet och i gymnasiet. Se tabell 6 i bilagan.

¹²² Frågan om viktigaste fritidsintresse är ställd som en öppen fråga. Eleverna själva skriver alltså sina svar.

¹²³ Vi har gjort 20 intervjuer med barn, ungdomar och fritidsledare som vi känner. Urvalet är alltså inte statistiskt representativt. Beslutet om att intervjua barn och ungdomar togs efter det att resultaten i den här studien var klara.

har gjort det¹²⁴. Dessutom har vi frågat tjejerna i vilken grad deras föräldrar har uppmanat dem att gå ut och spela fotboll. Ingen har fått den uppmaningen. Däremot har många av de pojkar vi frågat fått uppmaningen. Vi har också själva ofta noterat att pappor tillsammans med sina söner ”kickar fotboll” på de anlagda ytorna för spontanidrott. Vid något enstaka tillfälle har vi sett pappor eller mammor spontant spela fotboll med sina döttrar. Alltså, när flickor skapar genus så ingår det i liten grad att spela spontanfotboll. Att spela fotboll i lag inom ramen för Svenska fotbollförbundets verksamhet ingår däremot i större utsträckning i det flickor tycker är okej ur flicksynpunkt. Tolkar vi Lars-Magnus Engström rätt så menar han att orsakerna till att flickor i mindre grad än pojkar spelar fotboll i lag men framförallt i mindre grad spelar fotboll spontant beror på att flickor inte höjer sin status genom detta varken i samhället i stort, i familjen, bland killkompisar eller framförallt bland tjejkompisar^{125 126}.

Varför har genusanalyser inte genomförts när förslag på spontanidrottsytor utomhus och näridrottsplatser/spontanidrottsplatser föreslagits?

Alla kommuner vi känner till har som mål att idrotts- och motionsutbudet i lika stor utsträckning ska nyttjas av pojkar och flickor. Flertalet av kommunerna påpekar också i sina idrottspolitiska program (motsvarande) att flickor är en prioriterad grupp. Detta görs efter konstaterandet att forskningen visar dels att flickor i mindre uträkning är med i en idrottsförening än pojkar och motionerar totalt i mindre utsträckning än pojkar, dels att både driftsbudgeterna och investeringsbudgeterna under en rad år kommit pojkar/män mer till del än flickor/kvinnor¹²⁷.

Vid beslut om att iordningsställa utomhusytor för spontanidrott/näridrottsplatser så saknas det dock med något undantag genusanalyser. Målet att flickor är en prioriterad målgrupp finns alltså inte med. Inte heller finns några allmänna genusanalyser med. Kommunerna pratar om ungdomars behov. Även när ungdomsgårdar/fritidsgårdar startades på 1930- och 1940-talen så pratade tjänstemännen och de förtroendevalda om ungdomar, när de i första hand menade pojkar¹²⁸. **Vad kan då orsakerna vara till att kön inte finns med när utomhusytor för spontanidrott i allmänhet och näridrottsplatser i synnerhet planeras och genomförs?**

En av de viktigaste orsakerna är troligtvis att målet att prioritera flickor/kvinnor är svagt förankrat, trots att det funnits i minst 30 år¹²⁹. Både bland förtroendevalda och inom förvaltningarna har man ”glömt bort” att man har uppdraget när förslag om utomhusytor för spontanid-

---

¹²⁴ När vi i december 2011 föreläste på GIH var det dock några kvinnliga studerande på lärarprogrammet som sa att de hade föreslagit sina tjejkompisar att gå ut och spela fotboll.

¹²⁵ Engström, L-M, **Smak för motion.**

¹²⁶ Se också Clark/Paechter, **Why can't girls play football? Gender dynamics and the playground.**

¹²⁷ Se t.ex. Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?** och Blomdahl/Widegren, **Missgynnade kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?** Den här studiens resultat visar ju också att jämställdhetsmålet är svagt förankrat när beslut fattas.

¹²⁸ Även i dag pratar både tjänstemän och förtroendevalda om ungdomar när de diskuterar behovet om satsningarna på fritidsgårdar. Detta trots att de i nästa sekund talar om pojkar som stör och åstadkommer skadegörelse.

¹²⁹ Se Blomdahl/Widegren, **Missgynnade kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?** Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor.** Budgetdepartementet, **Offentliga tjänster på fritids-, idrotts och kulturområdena.** Se också idrottsförvaltningens budget i Stockholm varje sedan år 2000. Kultur- och fritidsförvaltningen i Huddinge har också gjort motsvarande beräkningar som i Stockholm. Deras undersökningar visar också att en större del av både investeringsbudgeterna och driftbudgeterna går till män än till kvinnor. Se kultur- och fritidsförvaltningen i Huddinge, **Kostnader för anläggningar fördelat på kön.**

rott och näridrottsplatser har lagts. Detta kan ha förstärkts av att teknikerna inom förvaltningarna och samarbetspartner som till exempel bostadsbolag inte vet att flickor idrottar/motionerar mindre än pojkar och att spontanaktiviteter med till exempel bollar är något som pojkar utövar i störst utsträckning.

En ytterligare orsak skulle kunna vara att det med något undantag är män som skrivit tjänsteutlåtanden och varit med i arbetsgrupperna som planerat ytor för spontanidrott i allmänhet och näridrottsplatser i synnerhet¹³⁰.

Ett annat skäl kan vara att målet att skapa bättre förutsättningar i utsatta och resurssvaga områden har varit så överordnat alla andra mål att förvaltningen och förtroendevalda valt/ glömt bort att göra genusanalyser. Motsvarande skäl kan ligga bakom att man varit bekymrade över den fysiska inaktiviteten.

En fjärde möjlig orsak till att stadsplanerare och planerare inom fritidssektorn glömmar bort jämställdhetsmålet formulerades av en cheftjänsteman i ett brev till oss efter en föreläsning om spontanidrott på följande sätt: ”Kan det vara så att stadsplanerare tillsammans med fritidsplanerare tycker det är vackert, trevligt och lite utmanande att planera sina spontanidrottsanläggningar i stadsmiljöerna? Att visa på rörelse och aktivitet är positivt, även om det bara är killar som visar upp sig”.

Det har också i kommunerna framförts argumentet att spontanidrottsplaner och andra ytor för spontanidrott står öppna för både pojkar och flickor. Vill inte flickor nyttja dessa satsningar får de skylla sig själva enligt dem som gjort dessa utsagor¹³¹.

Ett sjätte skäl går troligtvis att finna i den gamla tradition som finns inom fritidsnämndernas område. Här har man under många år pratat om ungdomssatsningar när man i verkligheten menat satsningar som pojkar i störst utsträckning nyttjat/nyttjar. Traditionen av hur man gjort tidigare finns troligtvis med när nya satsningar förbereds.

Det sjunde skälet är troligtvis den dolda läroplan som styr resursfördelningen inom fritidsområdet/idrottsområdet mellan män och kvinnor. Vi har visat, trots att det fattats flera beslut om att kvinnor ska gynnas både när det gäller investeringar och drift, att en högre del av satsningarna går till pojkar/män¹³². Den dolda läroplanen består av minst följande delar:

1. Det bestående ska bevaras (huvuddelen av idrottsatsningarna har vuxit fram utifrån mäns preferenser).
  2. Den offentliga ordningen ska upprätthållas (pojkar stör den offentliga ordningen och därför ska kommunerna satsa så pojkar håller sig borta från skadegörelse och grövre brottslighet).
  3. Organiserad, synlig och mätbar aktivitet ska premieras (detta står mer i samklang med pojkars tävlande i en RF:idrott än flickors dansande i ett studieförbund).
  4. Publiksporther ska prioriteras (pojkar/män är överrepresenterade i de stora publiksporterna).
- Den dolda läroplanen gör att de idrottsaktiviteter där pojkar/män är överrepresenterade mer automatiskt får kommunernas stöd.

---

¹³⁰ Att kvinnor lägger förslag eller är i majoritet i nämnder är dock ingen garanti för att förslagen blir bättre ur ett könsperspektiv. Se t.ex. Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor.**

¹³¹ Detta argument har vi själva fått när kön och idrottsatsningar diskuterats. Kvinnliga tjänstemän inom fritidssektorn har också ringt oss och sagt att en del män på deras förvaltning framför detta budskap.

¹³² Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor.**

Den dolda läroplanen är ganska säkert en av orsakerna till att satsningar på ytor för spontanidrott och näridrottsplatser har föreslagits och beslutats utan att genusanalyser har gjorts.

Det bör också noteras att förvaltningarna i de officiella dokument vi har läst om satsningar på spontanidrott och näridrottsplatser inte väger de idrottspolitiska målen mot varandra. Varje idrottspolitiskt mål drivs för sig.

Avslutning

Sedan minst 30 år tillbaka har kommunerna haft som mål att en lika stor andel av både driftbudgeten och investeringarna inom hela fritidsområdet men speciellt idrottsområdet ska tillfalla flickor/kvinnor som pojkar/män. Detta mål har tillkommit som en följd av att undersökningar visat att de offentliga satsningarna inom de två områdena i störst utsträckning gått till pojkar/män¹³³. Forskningen visar också att flickor i mindre utsträckning än pojkar idrottar/motionerar. En rad undersökningar visar att det finns ett starkt samband mellan fysisk aktivitet och hälsa¹³⁴.

Under speciellt 00-talet och de senaste åren har allt fler oroat sig över befolkningens fysiska inaktivitet. Kommunerna har som en följd av detta formulerat målet att försöka stimulera i första hand barn och ungdom men även vuxna till ökad fysisk aktivitet. Enligt de kommunala handlingsprogrammen ska speciellt flickor stimuleras till fysisk aktivitet.

Att stimulera barn och ungdomar till egen motion/idrott (spontanidrott) har setts som mycket angeläget av både SKL och de flesta kommuner. Även Riksidrottsförbundet har formulerat detta mål. Kommunerna, bostadsbolagen och även idrottsrörelsen har satsat på att både argumentera för och bygga näridrottsplatser/spontanidrottsplatser/kulananläggningar. Satsningar på att bygga eller förnya andra anläggningar (t.ex. ersätta grusplaner med konstgräs) har också gjorts bl.a. utifrån argumentet att stimulera till spontanidrott.

Den här studien visar att 74% av utnyttjandet av de planlagda utomhusytorna för spontanidrott görs av pojkar/män. I de av förvaltningarna prioriterade åldrar, det vill säga 7-19 år, står pojkar för ungefär 80% av alla besök på de planlagda ytorna utomhus för spontanidrott¹³⁵.

I de allra flest fall har satsningarna på spontanidrott gjorts utan några analyser om vilka som troligtvis kommer att nås av satsningarna¹³⁶. Målet att speciellt satsa på flickor har helt enkelt

---

¹³³ Se Blomdahl/Widegren, **Missgynnas kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?** Blomdahl, U, **Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor.** Budgetdepartementet, **Offentliga tjänster på fritids-, idrotts och kulturområdena.** Se också idrottsförvaltningens budget i Stockholm varje sedan år 2000. Kultur- och fritidsförvaltningen i Huddinge har också gjort motsvarande beräkningar som i Stockholm. Deras undersökningar visar också att en större del av både investeringsbudgeterna och driftbudgeterna går till män än till kvinnor. Se kultur- och fritidsförvaltningen i Huddinge, **Kostnader för anläggningar fördelat på kön.**

¹³⁴ Se t.ex. Elofsson, S, **Hur är hälsan bland högstadie- och gymnasielever i Norrköping?** Elofsson/Blomdahl, **Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan.** Elofsson, S, **Måste unga flickor må sämre än unga pojkar?**

¹³⁵ Vi vill påminna läsaren om att Fahléns studier visar att det i första hand är de föreningsaktiva pojkarna som använder näridrottsplatser.

¹³⁶ Det har alltså pratats om ungdomssatsningar i allmänhet. Det är samma typ av argument som funnits när satsningar på fritidsgårdar gjorts. Noteras ska också att när man allmänt pratar om ungdomssatsningar menas oftast satsningar som i större eller mycket större utsträckning i praktiken nyttjas av pojkar. Däremot pratar man ofta om flicksatsningar när det satsas på en aktivitet som starkt domineras av flickor.

försvunnit (medvetet eller omedvetet) i förvaltningarnas tjänsteutlåtanden (motsvarande) när förslag om spontanidrott lagts fram.

De resultat som presenterats i den här skriften visar mycket tydligt att förvaltningarna (motsvarande) i fortsättningen måste analysera både nya investeringar och förbättringar av gamla investeringar och förslag till aktiviteter utifrån målet att flickor/kvinnor ska prioriteras^{137 138}.

---

¹³⁷ Det är självklart att också målen att prioritera flickor, barn och ungdomar i de lägre socio-ekonomiska grupperna och första och andra generationens invandrare måste vägas mot varandra.

¹³⁸ I en kommande rapport kommer ett antal forskare, tjänstemän inom fritidssektorn och fritidsledare att diskutera och föreslå åtgärder för att i första hand stimulera flickor men även pojkar till spontanidrott. Utifrån resultaten i den här studien finns det redan nu anledning att fundera på i vilken utsträckning en ensidig satsning på spontanidrott utomhus kommer att vara framgångsrik för att simulera flickor till ökad motion/idrott.

Litteraturförteckning

Andreasson, J, **Idrottens kön. Genus, kropp och sexualitet i lagidrotternas vardag**, 2007, Sociologiska institutionen vid Lunds universitet.

Blomdahl, U, **Folkrörelserna och folket**, 1990, Carlssons Bokförlag i samarbete med Institutet för framtidsstudier.

Blomdahl/Widegren, **Missgynnans flickor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?** 1996, Forskningsenheten vid Fritid Stockholm.

Blomdahl, U, "Fritidens dolda läroplan. En studie av resursfördelningen mellan män och kvinnor" i Zetterberg, O, red, **Fritid i ny tid**, 1998, Sober.

Blomdahl, U, **Vilka är fotbollsplanernas nyttjare 2003?** Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen.

Blomdahl, U, **Vilka är de konstfrusna isbanornas nyttjare?** 2005, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen.

Blomdahl/Elofsson, **Vilka idrottsanläggningar vill ungdomar i Stockholms stad att det ska satsas på?** 2005, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Blomdahl/Elofsson/Öhman, **Vilka anläggningar/verksamheter tycker de fysiskt inaktiva vuxna att Stockholms stad ska satsa på under 2009-2013?** Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?**, 2007, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Blomdahl/Elofsson, **Idrott och motion bland ungdomar i särskolan**, 2011, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Blomdahl/Elofsson, **Utomstående i olika områden i Huddinge**, 2012, Kultur- och fritidsnämnden i Huddinge och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Blomdahl/Elofsson/Åkesson, **Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under vinterhalvåret** (publiceras hösten 2012), Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Book, K, **Många små dörrar utan dörrvakt**, Svensk idrottsforskning nr. 3/4 2007.

Budgetdepartementet, **Offentliga tjänster på fritids-, idrotts- och kulturområdena**, DS B 1982:10.

Cairney, J, m.fl., **Gender, perceived competence and the enjoyment of physical education in children: a longitudinal examination**, 2012, International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity.

Clark/Paechter, **Why can't girls play football? Gender dynamics and the playground**, 2007, Sport, Education and Society.

Dovborn/Trondman, **Bollhegemoni och genusregim. En etnografisk fallstudie om spontanidrott i skolan**, 2007, www.idrottsforum.org. 2007-03-28.

Elofsson, S, **Rädd att gå ut på kvällarna? En studie av högstadie- och gymnasieelever**, 1998, Forskningsenheten vid kultur- och idrottsförvaltningen och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, **Måste unga flickor må sämre än unga pojkar?** 1999, Forskningsenheten vid kultur- och idrottsförvaltningen och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, **Kultur åt flickor – idrott åt pojkar. En studie av socialisering i relation till kön och social bakgrund**, 2001, Forskningsenheten vid idrotts- och kulturförvaltningarna i Stockholms stad och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson/Blomdahl, **Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan**, 2011, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, **Hur är hälsan bland högstadie- och gymnasieelever i Norrköping?** 2012, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Elofsson, S, **Vilka nyttjar inte det offentligt stödda fritidsutbudet och hur är deras hälsa och livskvalitet?** En studie av elever på mellan- och högstadiet samt gymnasiet, 2012, Forskningsenheten vid idrottsförvaltningen i Stockholm och institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Engström, L-M, **Fysisk aktivitet under fritid**, 1979, HLS:förlag.

Engström, L-M, **Idrottsvanor i förändring**, 1989, Institutionen för lärarutbildning i Stockholm.

Engström, L-M, **Idrott som social markör**, 1999, HLS Förlag.

Engström, L-M, **Barns och ungdomars idrottsvanor i förändring**, Svensk idrottsforskning nr 3 2002.

Engström, L-M, **Hur fysiskt aktiva är barn och ungdomar?** Svensk idrottsforskning nr 4 2004.

Engström, L-M, **Smak för motion. Fysisk aktivitet som livsstil och social markör**, 2010, Stockholms universitets förlag.

Fagrell, B, **De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete**, 2000, HLS förlag.

Fahlén J, **Näridrottsplatser och spontanidrott**, 2007, RF och Umeå universitet.

Fundberg, J, **Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter**, 2003, Carlssons Bokförlag.

Huddinge kommun, **Idrottspolitiskt program**, 2004.

Huddinge kommun, **Det idrottspolitiska programmet höjer ribban** (populärversion av det idrottspolitiska programmet), 2004.

Huddinge kommun, **Lokalförsörjningsplan för perioden 2009-2011**, 2008, Kultur- och fritidsförvaltningen.

Huddinge kommun, **Ansökan om stimulansbidrag för anläggande av näridrottsplats i Rådsparken**, Huddinge 30 december 2008. Kultur-och fritidsförvaltningen.

Huddinge kommun, **Kostnader för anläggningar fördelat på kön**, 2011, Kultur- och fritidsförvaltningen.

Jonasson, K, **Klungfotbollens kön**, Svensk idrottsforskning nr 2/2011.

Jönköpings kommun, **Ansökan om projektmedel ur kommunens anslag för integration avseende tillskapande av aktivitetsyta på befintlig skolidrottsplats i Öxnehaga centrum**, sammanträdesprotokoll, välfärdsutskottet den 18.12.2002.

Jönköpings kommun, **Ansökan om medel ur kommunens anslag för integration och delaktighet. Projekt: Tillskapande av näridrottsplats på Råslätt**. Välfärdsutskottet den 19.4.2004.

Jönköpings kommun, **Ansökan om projektmedel ur kommunens anslag för integration avseende tillskapande av näridrottsplats på Råslätt**, Sammanträdesprotokoll, välfärdsutskottet den 28.4.2004.

Larsson, B, **Ungdomarna och idrotten. Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer**, 2008, Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet.

Linköpings kommun, **Idrottspolitisk program för Linköpings kommun 2008-2015**.

Linköpings kommun, **Utvärdering av Spontanidrottsplatser i stadsdelarna Berga och Ryd**, Linköping 2009.

Linköpings kommun, **Handlingsplan för spontanidrott i Linköpings kommun**, odaterad.

Malmgren, G, **Gymnasiekulturer**, 1992, Lunds universitet nr 92:188.

Nilsson P, **Fritid i skilda världar**, 1998, Ungdomsstyrelsen.

Pettersson, D, **Besökare i Parkleken**, 1985, Forskningsenheten vid Fritid Stockholm och sociologiska institutionen vid Stockholms universitet.

Segerlund, J, **Vilka nyttjar Stockholms stads utegym?** 2012, Examensarbete i idrottspedagogik vid Umeå universitet.

Skolverket, **På pojkarnas planhalva. Ämnet idrott och hälsa ur ett jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv**, 2010, Rapport 355.

Stockholms idrottsnämnd, **Idrottspolitiskt program för Stockholms stad**, 2001.

Stockholms idrottsförvaltning, **PM. Spontan idrott och lek**. 2002-01-07.

Stockholms idrottsförvaltning, **Spontanidrott- idéer och visioner**, odaterad men troligtvis 2003.

Stockholms idrottsförvaltning, **Redovisning av förstudie/program för anläggande av en skatepark i Högdalen**, Tjänsteutlåtande 2008-04-15.

Stockholms idrottsförvaltning, **Byggande av en skatepark i Högdalen**, Tjänsteutlåtande 2009-12-15.

Stockholms idrottsförvaltning, **Spontanidrottsplatser och idrottsparker – Förslag till inriktningsbeslut**, Tjänsteutlåtande 2003-09-15.

Stockholms idrottsnämnd, **Idrottspolitiskt program för Stockholms stad**, 2006.

Stockholms idrottsförvaltning, **Verksamhetsprogram 2009**.

Stockholms idrottsförvaltning, **Verksamhetsprogram 2011**.

Stockholms stad, **Långsiktig plan för stadens idrottsverksamhet**, utlåtande 2011:R111, (Dnr 328-1380/2010).

Stockholms stad, **Budget för Stockholms stad. Inriktning för 2012 och 2013**, 2010.

Sveriges Kommuner och Landsting, **Idrottspolitiskt positionspapper**, 2010.

Trondman, M, **Unga och föreningsidrotten. En studie om föreningsidrottens plats, betydelse och konsekvenser i ungas liv**, 2005, Ungdomsstyrelsen.

Öhman/Blomdahl, **Kundundersökning. Friskvårdsverksamhet**, 2007, Stockholms stads idrottsförvaltning.

Öhman/Blomdahl, **Kundundersökning. Ridanläggningar**, 2006, Stockholms stads idrottsförvaltning.

Örebro kommun, **Uppföljning över antalet besökare vid Vivalla spontanidrottsplats 2008**, Fritid & Turism.

Örebro kommun, **Lokalisering av Örebros andra spontanidrottsplats**, Fritids- och turistnämnden, utdrag sammanträdesprotokoll § 24, 2009-02-25.

Örebro kommun, **Spontanidrottsplats Haga**, Fritids- och turistnämnden, utdrag sammanträdesprotokoll § 102, 2010-10-27.

Bilaga

Tabell 1. Könsfördelningen för antal aktiviteter bland dem som idrottat/motionerat på egen hand minst 30 minuter utanför skolan senaste veckan (mellanstadiet) respektive senaste 4 veckorna (högstadiet och gymnasiet). (%)¹³⁹.

	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Helsingborg	61	39	57	43	53	47
Linköping	63	37	54	46	49	51
Norrköping			52	48	51	49
Huddinge	53	47	50	50	50	50
Haninge	62	38	57	43	58	42
Lidingö			63	37	58	42

Tabell 2. Könsfördelningen för antal aktiviteter bland dem som idrottat/motionerat på egen hand minst 15 minuter utanför skolan senaste veckan (mellanstadiet) respektive senaste 4 veckorna (högstadiet och gymnasiet). (%)¹⁴⁰.

	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Stockholm			60	40	55	45
Jönköping	57	43	51	49	53	47

Tabell 3. Antalet aktiviteter. Könsfördelning bland dem (alla åldrar) som nyttjat konstgräsplaner respektive grusplaner. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Grusplaner	82	18	82	18
Konstgräs	82	18	82	18

Tabell 4. Antalet aktiviteter. Könsfördelning bland dem (alla åldrar) som nyttjat näridrottsplatser eller Kulanläggning. (%).

	Totalt		Stockholms stad	
	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor
Näridrottsplats+Kulanläggning	77	23	För få observationer	

¹³⁹ För att få en rättvisande bild har vi vid beräkningarna utgått ifrån antagandet att det finns lika många pojkar som flickor oberoende av hur könsfördelningen är bland de svarande i studierna.

¹⁴⁰ För att få en rättvisande bild har vi vid beräkningarna utgått ifrån antagandet att det finns lika många pojkar som flickor oberoende av hur könsfördelningen är bland de svarande i studierna.

Tabell 5. Andelen (%) pojkar respektive flickor som vill idrotta/motionera på egen hand.

	Pojkar	Flickor
Jönköping		
Högstadiet	73	79
Gymnasiet	69	82
Helsingborg		
Högstadiet	77	77
Gymnasiet	76	79
Huddinge		
Högstadiet	64	65
Gymnasiet	67	68
Norrköping		
Högstadiet	70	73
Gymnasiet	74	83
Linköping		
Högstadiet	68	74
Gymnasiet	83	88

Tabell 6. Medlem i fotbollsförening. Andelen (%) pojkar respektive flickor som vill att kommunerna ska satsa på fotbollsplaner.

	Pojkar	Flickor
Helsingborg		
Mellanstadiet	74	61
Högstadiet	70	51
Gymnasiet	77	39
Huddinge		
Mellanstadiet	75	69
Högstadiet	85	74
Gymnasiet	82	94 ¹⁴¹
Stockholm		
Mellanstadiet	71	61
Högstadiet	70	57
Gymnasiet	74	48
Jönköping		
Mellanstadiet	65	65
Högstadiet	66	72
Gymnasiet	75	53

¹⁴¹ 16 flickor i gymnasiet i Huddinge är med i en fotbollsförening i den här studien.

Tabell 7. Medlem i fotbollsförening. Andelen (%) pojkar respektive flickor som vill att kommunerna ska satsa på idrott. Prioriterat satsning på idrott först¹⁴².

	Pojkar	Flickor
Helsingborg		
Högstadiet	56	40
Gymnasiet	79	25
Huddinge		
Mellanstadiet	78	64
Högstadiet	85	59
Gymnasiet	83	60
Stockholm		
Mellanstadiet	73	65
Högstadiet	76	63
Gymnasiet	76	61
Jönköping		
Mellanstadiet	72	56
Högstadiet	87	70
Gymnasiet	77	55

¹⁴² Ungdomarna har fått ta ställning (rangordnat 1-5) mellan följande fem områden: **Fritidsgårdar**/andra liknande mötesplatser för ungdomar, **Kultur** (t.ex. bibliotek, kulturskolan, teater, dans utställningar, museer), **Idrott** (t.ex. sim- och idrottsanläggningar och idrottsföreningar), **Natur** (t.ex. skötsel och underhåll av sjöar, naturområden och parkområden), **Föreningsverksamhet** (t.ex. scouter, kyrka, kulturförening).

Räkning av besökare på spontanidrottsytor

Kommun/stadsdel:.....

Kommentar

Spontanidrottsyta¹⁴³:.....

Typ av aktivitet:.....

Datum för observationen:.....

Tidsperiod för observationen: .....-.....

Väderlek: Sol   Mulet   Regn

Sätt ett streck för varje person du ser

	Pojkar/män	Flickor/Kvinnor
Under 7 år		
7-12 år		
13-19 år		
20-39 år		
40- 64 år		
65 år och äldre		

Observationen är gjord av:.....

¹⁴³ Observera att du på t.ex. Farsta idrottsplats ska göra en separat observation på varje fotbollsplan och en på löparbanan.